

Acclamatio GINTARUI ŠVEDUI: MOKSLO, VALSTYBĖS REFORMŲ IR TEISĖS KŪRYBOS DEŠIMTMEČIAI

ĮVADAS

Mūsų valstybė nuėjo jau nemažą Nepriklausomybės įtvirtinimo ir brendimo kelią, taigi ir laiko, ir nuveiktų darbų prasme būtina pažymėti šalies institucijų veikloje, svarbiuose ir neatidėliotinuose valstybės kūrimo procesuose reikšmingai dalyvavusių neeilinių asmenybių prasmingas sukaktis. Jau paminėti Nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymo, Lietuvos Respublikos Konstitucijos priėmimo, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įkūrimo (veiklos pradžios) jubiliejai. 2023 m. pavasarį Vilniaus universiteto Teisės fakultetas surengė tarptautinę mokslinę-praktinę konferenciją, skirtą Lietuvos baudžiamosios justicijos kodifikuotosios teisės taikymo dvidešimtmečiui: 2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos baudžiamasis, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso ir Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksai. Taigi pats laikas prisiminti ir pagerbti šių pirmųjų nepriklausomos Lietuvos Respublikos baudžiamosios justicijos kodifikuotosios teisės šaltinių autorius.

Galima konstatuoti, kad Lietuvos Respublikos Nepriklausomybės atstatymo akto signatarai puikiai suvokė baudžiamosios justicijos svarbą valstybės teisinei sistemai ir būtinybę ją grįsti valstybės ir visuomenės gyvavimo tvarką. Suprantama, pirmiausia buvo sprendžiami vadinamieji kadru, t. y. naujos atitinkamų valstybės baudžiamosios justicijos institucijų vadovybės, klausimai, žinoma, kartu buvo būtinos neatidėliotinos šių institucijų veiklos teisinio reguliavimo korekcijos. Galvojant apie ateitį ir numatant esmines baudžiamosios justicijos reformas, reikėjo kurti pamatinę visos baudžiamosios justicijos sistemos veiklos teisinio reguliavimo bazę, todėl kartu su kitais svarbiausiais mūsų valstybingumo įtvirtinimo darbais buvo dedami naujos šiuolaikinės demokratinės teisinės valstybės baudžiamosios justicijos teisiniai pagrindai. Tam tikslui jau pirmiaisiais nepriklausomybės mėnesiais Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos (toliau – ir AT, Aukščiausioji Taryba) nuolatinė Teisinės sistemos komisija (toliau – ir TSK, Komisija) sudarė teisės specialistų (mokslininkų ir praktikų) darbo grupes svarbiausių, pamatinių ir kartu sudėtingiausių kodifikuotų baudžiamosios justicijos teisės aktų – kodeksų projektams rengti: Baudžiamojo kodekso projekto rengimo grupę, kurios vadovu buvo paskirtas Vladas Pavilonis, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto (toliau – ir VU TF) Baudžiamosios teisės katedros vedėjas, pavaduotojas – Lietuvos policijos akademi-

jos Baudžiamosios teisės katedros docentas Vytautas Piesliakas, nariai: Aukščiausiosios Tarybos Juridinio skyriaus vyriausiasis konsultantas E. Bieliūnas, Teismo ekspertizės mokslinio tyrimo instituto (toliau – TEMTI) sektoriaus vedėjas A. Dapšys, TEMTI vyriausioji mokslinė bendradarbė A. Drakšienė, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas J. Riepšas, Mokslų akademijos Filosofijos, sociologijos ir teisės instituto vyriausioji mokslinė bendradarbė O. Ruželytė, vidaus reikalų ministro pavaduotojas, Tardymo valdybos viršininkas J. Vasiliauskas, Lietuvos Respublikos prokuratūros Baudžiamųjų bylų priežiūros skyriaus viršininkas B. Žeberskis.

Baudžiamojo proceso kodekso projekto rengimo grupės vadovas buvo VU TF Kriminalistikos ir baudžiamojo proceso katedros vedėjas Marcelis Kazlauskas, pavaduotojas – VU TF Kriminalistikos ir baudžiamojo proceso katedros docentas Jurgis Rinkevičius, nariai: Aukščiausiosios Tarybos Juridinio skyriaus vyriausiasis konsultantas E. Bieliūnas, Lietuvos policijos akademijos Baudžiamojo proceso ir kriminalistikos katedros viršininkas E. Palskys, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko pavaduotojas A. Pėstininkas, TEMTI direktoriaus pavaduotojas P. Pošiūnas, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas J. Riepšas.

Bausmių vykdymo kodekso projekto rengimo grupės vadovu paskirtas Jonas Prapestis, Aukščiausiosios Tarybos Teisinės sistemos komisijos pirmininkas, VU TF Baudžiamosios teisės katedros docentas, pavaduotojas – Aukščiausiosios Tarybos Teisinės sistemos komisijos patarėjas, VU TF Baudžiamosios teisės katedros asistentas Gintaras Švedas, nariai: Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Pataisos reikalų valdybos viršininko pavaduotojas J. Blaževičius, Aukščiausiosios Tarybos Juridinio skyriaus vyriausiasis konsultantas I. Čerkasovas, TEMTI sektoriaus vedėjas A. Dapšys, Įstatymų laikymosi priežiūros Lietuvos pataisos darbų įstaigose prokuroras K. Pėdnyčia, vidaus reikalų ministro pavaduotojas, Pataisos reikalų valdybos viršininkas A. Svetulevičius, Aukščiausiosios Tarybos deputatas, Aukščiausiosios Tarybos Teisinės sistemos komisijos narys V. Šadreika, Lietuvos policijos akademijos vyresnysis dėstytojas H. Žebrauskas.

Šių kodeksų, taip pat ir Civilinio kodekso, Civilinio proceso kodekso, Santuokos ir šeimos kodekso, projektų rengimo grupių sudėtis Teisinės sistemos komisija pateikė Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumui, 1990 m. liepos 18 d. nutarimu jos buvo patvirtintos. Taip pat buvo patvirtinta kodeksų projektų rengimo grupių narių darbo apmokėjimo sąmata – 140 tūkst. rublių, iš kurių 100 tūkst. rublių – už BK, BPK ir BVK projektų parengimą. Minėtajame Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo nutarime taip pat buvo nustatyta, kad kodeksų projektus darbo grupės turi pateikti Komisijai ne vėliau kaip iki 1992 m. sausio 1 dienos. Pabrėžtina, kad visų tų kodeksų projektų rengimo grupių vadovai ir dauguma jų pavaduotojų buvo Vilniaus universiteto Teisės fakulteto dėstytojai. G. Švedas buvo jauniausias ne tik tarp projektų rengimo grupių vadovų pavaduotojų, bet ir apskritai tarp visų nurodytų kodeksų projektų rengėjų, be to,

visi grupių pavaduotojai buvo docentai, o G. Švedas – asistentas, tik prieš metus baigęs teisės studijas. Tai akivaizdus aukštos jauno teisės specialisto kvalifikacijos ir administracinių gebėjimų pripažinimo, didelio pasitikėjimo įrodymas.

Užbėgant įvykiams už akių pasakytina, kad Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1990 m. liepos 18 d. nutarime nustatyta kodeksų projektų parengimo data (ne vėliau kaip iki 1992 m. sausio 1 d.) buvo perdėm optimistinė. Visų pirma nustatant tokią projektų parengimo datą remtasi Komisijos narių profesiniais gebėjimais, jų veiklos efektyvumu, asmeniniu aktyvumu, darbštumu. Iš tiesų, – dirbome neskaičiuodami darbo valandų. Esant reikalui, ypač vertindami galiojančius teisės aktus ar rengdami naujų įstatymų ir kitų teisės aktų projektus, visada sulaukdavome VU TF, TEMTI, Lietuvos policijos akademijos mokslininkų (buvusių VU Teisės fakulteto dėstytojų Alvydo Pumpučio, Egidijaus Kurapkos, Sauliaus Katuokos, Justino Pečkaičio, Eugenijaus Palskio), teisėjų ir kitų teisininkų praktikų pagalbos. Greitai įsitikinome, kad kodifikuotosios teisės aktų projektų rengimas – labai sudėtingas, daug pastangų reikalaujantis darbas, kuriam kokybiškai atlikti reikia gerokai daugiau laiko. Žinoma, trūko ir tokio darbo patirties, nes projektai buvo rengiami tik nacionalinių teisės specialistų – mokslininkų, praktikų pastangomis. Dėl šių priežasčių, iš kurių svarbiausia – sunkiai aprėpiama darbų, tekusių šalies teisininkams pirmaisiais Nepriklausomybės metais, apimtis, kodeksų projektai numatytu laiku nebuvo parengti, kita vertus, ir Aukščiausioji Taryba baigė savo darbą 1992 m. lapkritį, daugiau nei per pusę sutrumpinusi kadencijos laiką.

Pasibaigus Aukščiausiosios Tarybos įgaliojimams, kodeksų projektų rengimo darbų priežiūrą perėmė Teisingumo ministerija (toliau – ir TM). Projektų rengimo grupių sudėtis buvo keičiama Premjero potvarkiais. Ministro Pirmininko 1997 m. birželio 26 d. potvarkiu Nr. 367 buvo sudaryta iš esmės nauja BK projekto rengimo grupė: darbo grupės vadovas V. Piesliakas, Lietuvos policijos akademijos Baudžiamosios teisės katedros vedėjas, nariai: Lietuvos Respublikos Prezidento patarėjas valstybės ir teisės klausimais A. Abramavičius, Teisės instituto direktorius A. Dapšys, VU TF Baudžiamosios teisės katedros docentė A. Drakšienė, VU TF Baudžiamosios teisės katedros vyresnysis asistentas J. Nocius, VU TF Baudžiamosios teisės katedros vedėjas V. Pavilonis. Netrukus (1998 m. birželio 16 d. potvarkiu Nr. 231) BK projekto rengimo darbo grupė vėl buvo keičiama: darbo grupės vadovas – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas, Lietuvos teisės akademijos profesorius V. Piesliakas, nariai: Respublikos Prezidento patarėjo referentas A. Abramavičius, Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros Kvotos ir tardymo kontrolės skyriaus vyriausiasis prokuroras V. Barkauskas, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos patarėjas, Teisės ir teisėtvarkos skyriaus vedėjo pavaduotojas A. Kazlauskas, VU TF Baudžiamosios teisės katedros vyresnysis asistentas J. Nocius, VU TF Baudžiamosios teisės katedros vedėjas V. Pavilonis, Vidaus reikalų ministerijos Valdymo departamento Vystymo skyriaus patarėjas V. Rimkus.

BK projekto rengimas buvo labai intensyvus. Darbo grupės parengė ir paskelbė kelis naujojo BK projektus, kurie sulaukė nemažo mokslininkų ir praktikų dėmesio. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. kovo 18 d. nutarimu buvo sudaryta Ekspertų komisija Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso projektams įvertinti. Komisiją sudarė Teisės instituto direktorius A. Dapšys (komisijos pirmininkas), Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas E. Bieliūnas, advokatas A. Dziegoraitis, Lietuvos apeliacinio teismo teisėja L. Garnelienė, Teisės instituto vyresnysis mokslinis bendradarbis K. Jovaišas. Komisija buvo įpareigota iki 1999 m. balandžio 5 d. pateikti Vyriausybei išvadą dėl BK projekto rengimo darbo grupės, sudarytos (tiksliau, pakeistos) Ministro Pirmininko 1997 m. birželio 26 d. potvarkiu Nr. 367, pateikto BK projekto. Minėtame 1999 m. kovo 18 d. nutarime, be kita ko, nurodoma atsižvelgiant į Teisingumo ministerijos pateiktą projektą vertinti projekto nuostatas dėl bausmės paskirties ir sistemos, dėl nepilnamečių atsakomybės ypatumų, taip pat nustatyta, kad iš Vyriausybės rezervo fondo Teisingumo ministerijai skiriama 100 tūkst. litų BK projektų rengimo grupių ir komisijos nariams už darbą atlyginti. Tai buvo paskutinis BK projekto rengimo etapas, po kurio BK projektas pasiekė Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetą.

Ministro Pirmininko 1995 m. gruodžio 29 d. potvarkiu Nr. 539 iš esmės buvo pakeista ir BPK projekto rengimo grupė: darbo grupės vadovas – Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro pavaduotojas A. Paulauskas, darbo grupės mokslinis konsultantas – Lietuvos policijos akademijos Baudžiamojo proceso katedros vedėjas docentas E. Palskys, nariai: VU TF Kriminalistikos ir baudžiamojo proceso katedros asistentas G. Goda, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas V. Greičius, Generalinės prokuratūros Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas M. Ignotas, Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkas V. Milius, Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro pavaduotojas A. Pėstininkas, Lietuvos teismo ekspertizės instituto direktorius profesorius P. Pošiūnas, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas J. Riepšas, VU TF Kriminalistikos ir baudžiamojo proceso katedros docentas J. Rinkevičius, Vilniaus apygardos teismo pirmininkas A. Sirvydis, Teisingumo ministerijos sekretorius, teisės mokslų daktaras G. Švedas. Praėjus beveik pusantrų metų, Ministro Pirmininko 1997 m. gegužės 23 d. potvarkiu Nr. 313 sudaroma nauja BPK projekto rengimo grupė: darbo grupės vadovas – VU TF Kriminalistikos ir baudžiamojo proceso katedros vedėjas M. Kazlauskas, grupės vadovo pavaduotojas – VU TF Kriminalistikos ir baudžiamojo proceso katedros vyresnysis asistentas G. Goda, nariai: Lietuvos teismo ekspertizės instituto direktorius P. Kuconis, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas J. Riepšas, VU TF Kriminalistikos ir baudžiamojo proceso katedros docentas J. Rinkevičius.

Keitėsi ir Bausmių vykdymo kodekso projekto rengimo grupės. Šių eilučių autoriaus, buvusio šio kodekso pirmojo projekto rengimo grupės vadovo – Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nuolatinės Teisinės sistemos komisijos pirmininko,

vėliau teisingumo ministro, Konstitucinio Teismo teisėjo – pareigos buvo tokios apimties, kad objektyviai nespėta tinkamai jų visų atlikti ir, be pagrindinių pareigų, dalyvauti visuose įvairių įstatymų ir kitų teisės aktų projektų rengimo darbo grupių posėdžiuose. Realiai BVK projekto rengimo procesui vadovavo ir pagrindinį darbą atliko G. Švedas, todėl buvo būtina „įteisinti“ esamą padėtį ir paskirti kodekso rengimo grupės vadovu G. Švedą, kuris, beje, jau buvo apgynęs teisės mokslų (bausmių vykdymo teisės srities) daktaro disertaciją.

Pabrėžtina, kad visuose Ministro Pirmininko potvarkiuose, kuriais buvo keičiama BK, BPK ir BVK projektų rengimo grupių sudėtis, buvo nustatyta, jog Teisingumo ministerija turi sudaryti su darbo grupėmis kodeksų projektų rengimo sutartis ir finansuoti grupių darbą iš Teisingumo ministerijos lėšų. Vėliausiai minėtais Ministro Pirmininko potvarkiais sudarytos (pakeistos) darbo grupės užbaigė BK, BPK ir BVK projektų rengimą ir perdavė projektus Vyriausybei, kuri juos pateikė įstatymų leidėjams.

Čia paminėti tik keli baudžiamosios justicijos kodifikuotų teisės aktų projektų kūrimo istorijos fragmentai. Žinoma, baudžiamosios teisėkūros istorijos, baudžiamosios justicijos teisės šakų doktrinos ir šių teisės šakų taikymo praktikos duomenų ir medžiagos jau pakaktų teisės istorikams, atskirų teisės šakų mokslininkams plačiau patyrinėti BK, BPK ir BVK projektų rengimo proceso eigą, atskleisti atskirų projektų rengimų diskusijas ir jų įtaką baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso teisės, bausmių vykdymo teisės doktrinų raidai, aptarti baudžiamosios justicijos vietos šalies teisinėje sistemoje paieškas. Pats procesas buvo labai įdomus, atskirais atvejais lėmė net Lietuvos Respublikos Konstitucijos keitimus, pavyzdžiui, 2003 m. kovo 20 d. atlikti Konstitucijos 118 straipsnio keitimai, be kita ko, buvo būtini pasikeitus valstybės pozicijai dėl prokuratūros vietos, įgaliojimų valstybės teisinėje sistemoje, prokuratūros santykio su teisingumo sistema. Reikėtų nedelsti ir kuo greičiau imtis Lietuvos kodeksų projektų rengimo proceso analizės, įvertinti atskiras rengimo grupių tuo metu išgrynintas idėjas ir pan., nes, deja, laikas negailestingai retina teisės specialistų, dalyvavusių kodeksų projektų rengimo grupėse, gretas. Šiuo metu iš pirmosios BK projekto rengimo grupės narių tarp gyvųjų liko mažiau nei pusė, iš septynių pirmosios BPK projekto rengimo darbo grupės narių – tik vienas, dauguma pirmosios BVK projekto rengimo darbo grupės narių irgi paliko šį pasaulį. Visų kodeksų projektų rengimo grupių narių liudijimai itin svarbūs, nes įdomiausia, vertingiausia informacija ne visada įtvirtinta vien rašytiniuose šaltiniuose.

Visi trys pirmieji nacionaliniai Nepriklausomos Lietuvos baudžiamosios justicijos kodifikuotosios teisės šaltiniai įsigaliojo tuo pačiu metu prieš 20 metų. Nuo šio jubiliejaus neatskiriama ir triskart solidesnė Vilniaus universiteto Teisės fakulteto prodekano, ilgamečio Baudžiamosios justicijos katedros vedėjo prof. habil. dr. G. Švedo sukaktis. Visų pirma įsidėmėtina tai, kad prof. G. Švedas vienintelis iš Lietuvos teisininkų dalyvavo ren-

giant visų trijų (BK, BPK ir BVK) kodeksų projektus. Nors oficialiai nebuvo įtrauktas į BK projekto rengimo darbo grupę, bet dalyvavo keičiant ir 1960 m. rugsėjo 26 d. redakcijos (sovietinį) BK. Kai kurie pastarojo BK pakeitimo projektai, kuriuos rengiant G. Švedas dalyvavo arba pristatė juos Seime, iš esmės eliminavo sovietinės baudžiamosios teisės nuostatas gerokai anksčiau, nei buvo parengtas 2000 m. BK (pavyzdžiui, 1994 m. liepos 19 d. įstatymu Nr. I-551 padaryti baudžiamosios teisės pakeitimai). Rengiant BVK projektą G. Švedo vaidmuo, kaip minėta, be jokios abejonės buvo pagrindinis. Nuo pat šių kodeksų įsigaliojimo pradžios G. Švedas dalyvauja ir jų tobulinimo procese, t. y. rengiant BK, BPK, BVK pakeitimų ir papildymų projektus, teikiant dėl jų išvadas ir t. t.

Pažymėtina, kad visa G. Švedo kaip profesionalaus teisininko veikla po teisės mokslų studijų Vilniaus universiteto Teisės fakultete įvairiais aspektais yra neatskiriama nuo mūsų valstybės baudžiamosios justicijos – ne tik dėl minėtojo dalyvavimo baudžiamojoje teisėkūroje, bet ir dėl indėlio plėtojant baudžiamosios justicijos doktriną, rengiant aukščiausios kvalifikacijos teisės specialistus, aktyviai ir reikšmingai prisidedant prie šalies teisinės sistemos kūrimo ir vėlesnių jos institucijų reformų. Apibendrinta G. Švedo teisinės veiklos apžvalga apima iš esmės du jo veiklos etapus: pirmasis (1990–2006 m.) – darbas valstybės valdymo, t. y. įstatymų leidžiamosios (Aukščiausiosios Tarybos, vėliau – Seimo) ir vykdomosios (Teisingumo ministerijos) valdžios institucijose, einant atitinkamas svarbias pareigas, ir kartu darbas Vilniaus universiteto Teisės fakultete; antrasis (nuo 2006 m. gegužės) etapas – pagrindinis darbas Vilniaus universitete, atitinkamos pedagoginės ir administracinės pareigos, nuolatinis bendradarbiavimas su valdžios institucijomis, įvairiomis formomis profesionaliai konsultuojant teisės klausimais, jau neįskaitant šiose institucijose nuolatinių pareigų. Kaip tik šios G. Švedo veiklos kryptys ir lemia atitinkamą informacijos apie jį grupavimą ir pateikimo sistemą.

1. VALSTYBININKAS

1990 m. gegužės 1 d. – 1992 m. lapkričio 25 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Teisinės sistemos komisijos patarėjas; 1992 m. lapkričio 26 d. – 1993 m. kovo 23 d. Lietuvos Respublikos Seimo Valstybės ir teisės komiteto patarėjas; 1993 m. kovo 25 d. – 2006 m. gegužės 15 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro pavaduotojas, Teisingumo ministerijos sekretorius, teisingumo viceministras.

G. Švedo darbo valstybės institucijose pradžia buvo mūsų bendra veikla Lietuvos Respublikos Aukščiausiojoje Taryboje tuoj po Nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 dieną. G. Švedas darbą Aukščiausiojoje Taryboje pradėjo 1990 m. gegužės 1 dieną. Man darbas Aukščiausiojoje Taryboje irgi buvo pirmasis valstybės tarnyboje – įstatymų leidžiamojame institucijoje, ir prasidėjo tik vos dviem mėnesiais anksčiau.

Jau pirmosiomis nepriklausomos Lietuvos dienomis, Lietuvos Respublikos Aukščiausiai Tarybai pradėjus funkcionuoti kaip nuolat veikiančiai Tautos atstovybei, 1990 m. kovo 14 d. nutarimu buvo įsteigta 13 nuolatinųjų deputatų komisijų, tarp jų ir Teisinės sistemos komisija. Kovo 17 d. nutarimu AT paskyrė komisijų pirmininkus. TSK pirmininku buvo paskirtas šių eilučių autorius, o kovo 20 d. nutarimu AT suformavo nuolatinės deputatų komisijas. Teisinės sistemos komisiją sudarė Jonas Prapiestis (Komisijos pirmininkas), Egidijus Bičkauskas, Egidijus Jarašiūnas, Zenonas Juknevičius (Komisijos pirmininko pavaduotojas), Algirdas Kumža, Liudvikas Narcizas Rasimavičius (Rasimas), Valerijonas Šadreika. Vėliau į Komisiją atėjo AT deputatas Juozas Karvelis.

Deputatų nuolatinės komisijos buvo būtinos, nes visi suprato, kad nuolat veikiančioje AT bus ne tik priimami reikšmingi politiniai aktai, bet ir vyks aktyvus kasdienis Lietuvos teisinės sistemos kūrimo darbas. Jau vien Teisinės sistemos komisijos pavadinimas (beje, jį pasiūlė VU TF doc. Zenonas Namavičius) reiškė, kad šios nuolatinės Komisijos narių – AT deputatų laukia labai sudėtingas, didelis darbas: šalies teisei sistemai būtino teisėkūros proceso koordinavimas ir tiesioginis dalyvavimas rengiant, svarstant ir priimant atitinkamus teisės aktų projektus. Nedaugelis deputatų turėjo tokio darbo patirties, todėl AT buvo nutarta, kad nuolatinėi deputatų Teisinės sistemos komisijai rengiant įstatymų ir kitų teisės aktų projektus padės Aukščiausiosios Tarybos Juridinis skyrius, kurio vedėjas buvo Juozas Žilys (vėliau – pirmasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pirmininkas). Komisijos darbas neapsiribojo tik kasdien besiplečiančia teisės kuriamąja veikla. Nuolatiniai posėdžiai Komisijoje dalyvaujant įvairių institucijų atstovams, svarstant dėl pretendentų į teisėjus, kandidatų į vadovaujamas pareigas teisėsaugos ar kt. institucijose tinkamumo klausimus, augantis srautas AT gaunamų žmonių laiškų su pačiais įvairiausiais pasiūlymais, patarimais, reikalavimais ir kt. rodė, kad Komisijoje, be deputatų, yra būtini nauji nuolatiniai darbuotojai, geriausia – profesionalūs teisininkai. Neabejojau, kad dirbti mūsų Komisijoje puikiai sugebėtų G. Švedas. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės katedroje kartu dirbome tik vos daugiau nei metus, bet jau buvau spėjęs įsitikinti puikiu profesiniu jaunąjo kolegos teisininko pasirengimu, jo gebėjimais spręsti įvairius teisinius klausimus, darbštumu, sąžiningumu, tvirtumu ir atkaklumu ginant savo poziciją ir kt. Nudžiugau, kai jis nedvejodamas priėmė mano pasiūlymą dirbti Komisijos patarėju. TSK patarėjais taip pat dirbo Teisės fakulteto prodekanas docentas Valentinas Mikelėnas, Civilinės teisės ir civilinio proceso katedros vedėjas profesorius Pranas Vytautas Rasimavičius. Beje, to meto Aukščiausiosios Tarybos Juridiniame skyriuje kaip vyriausieji konsultantai ar deputatų nuolatinųjų komisijų patarėjai jau dirbo arba netrukus buvo pakviesti dirbti dauguma Teisės fakulteto dėstytojų. Neperdedant galima tvirtinti, kad ir tuo metu Teisės fakultetas buvo pajėgus įstatymų leidėjui suteikti (teikė) kuriant šalies teisinę sistemą būtiną, kvalifikuotą teisinę pagalbą. VU teisininkų profesionalumas AT buvo vertina-

mas, netrukus visi svarbiausi teisės aktų projektai buvo priimami tik išklačius Teisinės sistemos komisijos nuomonės.

G. Švedas tuo metu dirbo ir TSK patarėju, ir Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės katedros asistentu, o nuo 1991 m. lapkričio pradėjo Teisės fakulteto doktorantūros (tuo metu – aspirantūros) studijas. Net toks didelis darbo krūvis G. Švedui netrukė nepriekaištingai atlikti Komisijos patarėjo pareigas. Visi reikalingi darbai buvo atliekami laiku, kvalifikuotai. Niekas iš Aukščiausiosios Tarybos deputatų Komisijos patarėjui G. Švedui neišsakė kokių nors priekaištų ar pastabų. O Komisijos nariai – deputatai (ne tik jie) ne kartą man sakė, kad šis jaunas teisininkas profesionalus ir patikimas, nes jo nuomonė visada pagrįsta teisiniais argumentais. Pridurčiau: ir lojalus, ir pareigingas. Nepamenu Komisijos posėdžio, kuriame nebūtų dalyvavęs G. Švedas. Jis dirbo AT ir tomis dienomis, kai mūsų Komisija posėdžiaudavo sėdėdama ant smėlio maišų, kuriais nuo 1991 m. sausio pradžios kabinetų sienos buvo apkrautos iki pat langų, pro kuriuos matyti M. Mažvydo biblioteka, Gedimino prospektas, Žvėryno tiltas. Tokia Komisijos kabinetų vieta lėmė jų „strateginę“ reikšmę, nes visi matėme vis aiškesnių požymių, kad gresia AT pastato šturmas ir AT išvaikymas, žodžiu, galimas perversmas. Valdžios ir teisėsaugos institucijoms buvo žinoma, kad sovietinės armijos daliniai ir „Jedinstvo“ (Lietuvos prosovietinė organizacija, veikusi 1988–1991 m.) pasiruošę veikti. Mūsų Komisijos kabinetuose naktimis įsikurdavo ginkluoti Vidaus reikalų ministerijos pareigūnai, o dieną vyko Komisijos posėdžiai. Jei būtų įvykęs AT šturmas, smėlio maišai turėjo apsaugoti mus nuo kulų, mat specialistai nustatė, kad pro kabinetų sienas kiaurai lėktų ne tik „kalašnikovų“, bet ir ne kovinių ginklų kulkos. Neabejoju, kad šios aplinkybės buvo žinomos, atitinkamai įvertintos ir lėmė sprendimą Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. dekretu G. Švedą apdovanoti 1991 m. sausio 13-osios atminimo medaliu.

Komisijos nariai greitai įsitikino G. Švedo kvalifikacija, jo gebėjimu dirbti ne tik individualiai, bet ir teisės aktų projektų rengimo grupėse, teisės aktų svarstymo komisijose ir pan. Jis nedvejojant buvo įtraukiamas iš esmės į visus, net pačius sudėtingiausius, Komisijos darbus. Kaip minėta, G. Švedas buvo įtrauktas į BVK projekto rengimo darbo grupę ir paskirtas jos vadovu pavaduotoju. Tokį pasitikėjimą G. Švedas pateisino – jo vadovaujama BVK projekto rengimo darbo grupė pirmoji (iš kitų – BK ir BPK) grupių sėkmingai atliko savo darbą. Neabejotina, kad G. Švedo indėlis sukuriant šį mūsų valstybės teisinėje sistemoje visiškai naują, originalų kodifikuotosios nacionalinės teisės aktą buvo pagrindinis.

Aukščiausiąjai Tarybai baigus darbą, dalyvavau rinkimuose į 1992–1996 m. kadencijos Lietuvos Respublikos Seimą ir pralaimėjau. Tai man nebuvo netikėta, nes būdamas nepartinis ir atsisakęs kai kurių partijų siūlomos paramosėjau į rinkimus tik iš pagarbos ištikimiesiems Prienų Sąjūdžio žmonėms, kurie nuoširdžiai norėjo mane ir toliau matyti

kaip „atstovą Lietuvos Parlamente nuo Prienų“. Gerai žinodami Prienų krašto žmonių nuotaikas, sąjūdiečiai prieniškiai parengė ir mano rinkimų „strategiją“: jų nuomone, rinkimus laimėti įmanoma, jei, be kita ko, nuspręsiu, ką iš tuo metu žinomiausių politikų kritikuoti, – Algirdą Brazauską ar Vytautą Landsbergį. Formavosi prognozė, kad „perspektyviau“ būtų kritikuoti Vytautą Landsbergį, nes tai pritrauktų daugiau mano rinkimų apygardos žmonių balsų. Remdamasis įvairia asmenine patirtimi, bendro darbo su šiais iškiliais politikais AT patirtimi, taip pat gerbdamas amžių (jie buvo gerojai vyresni už mane) laikiausi savo strategijos: susitikimuose su rinkėjais dažniausiai kalbėjau apie vykstančias šalies teisinės sistemos reformas, apie Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – ir Konstitucija) svarbą, kviečiau būtinai palaikyti sunkiai dirbant parengtą šio pagrindinio valstybės įstatymo projektą. Aiškinau, kad šis Konstitucijos projektas atitinka šiuolaikinės demokratinės teisinės valstybės reikalavimus, kad tapęs įstatymu užtikrins demokratiją mūsų valstybėje ir kt. Mano konkurentai nesutiko kartu dalyvauti susitikimuose su prieniškiais rinkėjais, nors buvo ne kartą kviečiami. Rinkimus į 1992–1996 m. kadencijos Seimą Prienų rinkimų apygardoje laimėjo tuometės Lietuvos demokratinės darbo partijos atstovas rašytojas Vytautas Bubnys. Nors aš ir pralaimėjau, bet (paradoksas) galutiniai rinkimų į Seimą rezultatai buvo labai palankūs, – naujoji aukščiausiaji Lietuvos valdžia pateikė man ne vieną pasiūlymą eiti aukštas ir labai atsakingas pareigas valstybės tarnyboje. Tarp jų buvo ir kvietimas dirbti teisingumo ministru. Tuo metu jaučiausi pakankamai patyręs politikoje, maniau, kad po darbo AT gerai žinau šalies teisinės sistemos situaciją, teko daug bendrauti su įvairių teisinių institucijų, tarp jų – ir Teisingumo ministerijos, vadovais ir specialistais, visada rasdavau su jais bendrą kalbą. Taigi sutikau tapti teisingumo ministru 5-ojoje (nuo 1992 m. gruodžio 10 d. Bronislovo Lubio), vėliau – 6-ojoje (nuo 1993 m. kovo 16 d. Adolfo Šleževičiaus) Vyriausybėje. Tardamasis dėl būsimų teisingumo ministro pareigų prašiau leisti man laisvai pasirinkti komandą, į kurią kaip svarbiausius asmenis buvau numatęs jaunos teisininkus, savo buvusius studentus. Pabrėžiau ir tai, kad į darbą norėčiau priimti tik teisės profesionalus, o ne siekiančius ministerijoje dirbti kai kuriuos valdančiosios partijos veikėjus ar rėmėjus. Tuometinis Prezidentas A. Brazauskas ir Ministras Pirmininkas A. Šleževičius pritarė mano mintims ir visą laiką laikėsi mūsų susitarimo: per visą savo darbo TM laiką nesulaukiau nurodymų, ką reikėtų priimti į darbą ministerijoje. Vyriausybės vadovas dar ir pajuokavo dėl jaunos komandos sakydamas: „Jaunystė – tai tokia puiki būsena, kuri, deja, labai greitai pasibaigia.“

Kalbėdamas su valstybės vadovais apie būsimą savo komandą TM, visų pirma turėjau galvoje savo jaunuosius katedros kolegas G. Švedą, A. Abramavičių ir kai kuriuos kitus fakulteto dėstytojus, kurie jau buvo ne tik puikiai pasirengę profesionalai, bet ir sukaupę solidžią darbo valstybės tarnyboje patirtį eidami AT deputatų nuolatinių komisijų patarėjų ir kt. pareigas. Savo pavaduotoju nedvejodamas pakviečiau G. Švedą, tuo metu – Seimo

Valstybės ir teisės komiteto patarėją. Gintaras sutiko dirbti kartu ir nuo 1993 m. kovo 25 d. tapo teisingumo ministro pavaduotoju. Netrukus teisingumo ministro padėjėju tapo dr. A. Abramavičius (tuo metu buvęs Seimo Juridinio skyriaus konsultantas, anksčiau – AT Krašto apsaugos ir vidaus reikalų komisijos patarėjas). Sutiko ateiti į ministeriją ir jaunas teisininkas, kartu dirbęs Teisinės sistemos komisijoje, Remigijus Mockevičius. Buvau numatęs ir daugiau jaunų teisininkų, žinojau, kad jie tiktų ir norėtų kartu dirbti. Taigi darbo Teisingumo ministerijoje pradžia man buvo sėkminga. Beje, ateitis parodė, kad visi mano pasirinkimai buvo labai teisingi: jaunieji kolegos dirbo profesionaliai, rezultatyviai. Antai, po dvejų bendro darbo metų A. Abramavičių primygtinai pakvietė į Prezidentūrą. Teko atsisveikinti su puikiu specialistu, įdomiu, šiltu žmogumi. Armanas 1995–2002 m. dirbo Prezidento Algirdo Brazausko patarėju, patarėjo referentu, vėliau – Prezidento Valdo Adamkaus patarėju ir kartu Teisės departamento vadovu. Reikšmingas buvo ir R. Mockevičiaus indėlis: jo įkurtas ir vadovaujamas TM Teisinės informacijos centras nuveikė pagrindinį darbą kompiuterizuojant šalies teismus, užtikrinant kodeksų, kitų teisės aktų, jų rinkinių, įstatymų komentarų, įvairios mokslinės teisinės literatūros leidybą ir kt.

Po atitinkamų Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo pakeitimų G. Švedas nuo 1994 m. birželio iki 1996 m. gruodžio buvo Teisingumo ministerijos sekretorius, nuo 1996 m. gruodžio iki 2006 m. gegužės – teisingumo viceministras. Kad ir kokie buvo einamų pareigų pavadinimai, G. Švedo funkcijos TM visada buvo vienodai svarbios, jų turinys ir reikšmė dėl to nesikeitė.

Teisingumo ministru pradėjau dirbti Žvėryne įsikūrusioje buvusios mokyimo įstaigos pastate ministerijoje (dabar ten Rusijos Federacijos ambasada). Erdvės pastate ir aplink jį buvo daug, bet ministerijos darbui jis buvo aiškiai netinkamas. Tuometis pramonės ir prekybos ministras Albertas Sinevičius, tai žinodamas, draugiškai pasiūlė pabandyti „imti“ ankstesnį Prekybos ministerijos pastatą Gedimino pr. 30, kuris jam (A. Sinevičiui) einant prekybos ministro pareigas buvo idealiai pritaikytas nedidelės ministerijos darbui. Laikas kraustyti buvo labai tinkamas, nes ten įsikūrusi Tarptautinių ekonominių santykių ministerija kaip tik buvo panaikinta – Lietuvoje prasidėjo ministerijų kūrimo, jungimo ar naikinimo laikotarpis. Žinojome, kad bus nelengva „užvaldyti“ šį pastatą, į jį pretendavo kai kurie įtakingi departamentai prie Vyriausybės, privačių bankų vadovai ir kitų institucijų suinteresuoti asmenys. Pagaliau Vyriausybės posėdyje vis dėlto pavyko „prastumti“ nutarimą dėl pastato Gedimino pr. 30 perdavimo Teisingumo ministerijai. Jo labai siekė, bet nelaimėję kiti pretendentai pažadėjo netrukus vėl teikti klausimą Vyriausybei ir „greit viską pakeisti“. Mums netgi buvo tvirtinama, kad geriau neskubėtume kraustyti. Kai apie tokią abejotinę padėtį pasakiau TM darbuotojams, jie neįtikėtiniu greičiu, vos ne per pusdienį, neturėdami savo transporto, su visu kanceliariiniu turtu paliko Žvėryną ir įsikūrė Gedimino pr. 30. Taip jau buvo lemta, kad TM įsikūrė Gedimino prospekte ir iki šiol ten veikia, tik pasipuošusi ne vien mūsų Vals-

tybės vėliavomis. Pavykus TM persikelti į Gedimino pr. siekiau, kad buvęs ministerijos pastatas Žvėryne ir toliau liktų „mūsų“, nes tikėjausi jame įkurdinti būsimąjį Vilniaus apygardos teismą. Keli bandymai patvirtinti atitinkamą Vyriausybės nutarimą buvo nesėkmingi, nes Valstybės vadovai labai kategoriškai paaiškino, kad buvusiam TM pastate Žvėryne įsikurs Rusijos Federacijos ambasada.

Daugelį G. Švedo savybių, gebėjimų, reikalingų darbui valstybės valdžios institucijoje, aš jau išvardijau. Gintaro sutikimą dirbti teisingumo ministro pavaduotoju supratau ir kaip jo pasiryžimą bei pasirengimą nelengvam, labai atsakingam, net rizikingam darbui, nes nesisekant tokiose aukštose pareigose garantuota negailestinga kritika iš visų pusių, taptų neaiški tolesnė iš esmės tik pradėtos karjeros perspektyva ir t. t. Tai pabrėžiu todėl, kad G. Švedas, imdamasis naujų pareigų TM, puikiai žinojo, jog jo laukia labai sudėtingas ir atsakingas teisėkūros darbas: reikės ne tik prižiūrėti, bet ir pačiam rimtai prisidėti prie pagrindinių įstatymų – kodeksų ir kitų teisės aktų – rengimo proceso, dažnai dalyvauti įvairiuose Seimo komitetų posėdžiuose, pristatyti įstatymų projektus Seimo plenarinių posėdžių metu ir pan. Buvo žinoma ir tai, kad artėja arba bus tęsiamos nelengvos tuo metu Teisingumo ministerijos kuruojamų notariato, advokatūros, antstolių ir kt. institucijų reformos. O svarbiausias itin atsakingas TM patikėtas organizacinis darbas – nedelsiant sukurti naują, Konstitucijoje numatytą, teismų sistemą. Iš darbo AT patirties žinojome, kad bus ir šios reformos kritikų, ir apskritai nenorinčių, kad tokia reforma įvyktų. Būtina pabrėžti, kad G. Švedas pasiryžo eiti pareigas puikiai žinodamas apie esamus ir būsimus trukdymus teismų reformai, tuo metu apskritai sudėtingą šalies teismų situaciją. Manau, kad taip įvardyti šią situaciją galima remiantis teisiniu ir faktiniu tuometės teismų sistemos analizės aspektais (plačiau apie tai žr. šio leidinio straipsnį: Jonas Prapiestis. Valstybės teisinė sistema ir politinė kultūra: istorinis diskursas). Tokia buvo mūsų su G. Švedu darbo Teisingumo ministerijoje pradžia. Supratome, kad nuobodžiauti tikrai neteks, nes, be teismų sistemos reformos, laukė ir kiti jau minėti svarbūs darbai.

Labai svarbu, kad TM jau dirbo gražus ir jaunų, ir labai brandžių teisininkų, kitų aukšto lygmens savo srities specialistų kolektyvas. Netrukom įsitikinti, kad tai labai darbštūs, profesionalūs darbuotojai, neabejotini teisės ir ministerijos patriotai. Džiugu, kad lengvai radome bendrą kalbą su senbuviais, vienodai supratome bendro darbo (ypač vykdant reformas) svarbą ir prasmę. Vyravo pakili, optimistinė nuotaika, sutartinio darbo atmosfera. Be kita ko, iš darbo AT patirties jau žinojome, kad rengiant teisės aktų projektus (o jų bus daug ir labai sudėtingų) visada bus sulaukta Vilniaus universiteto Teisės fakulteto, Lietuvos policijos akademijos (nuo 1997 m. – Lietuvos teisės akademija, nuo 2000 m. – Lietuvos teisės universitetas, nuo 2004 m. – Mykolo Romerio universitetas), Teisės instituto mokslininkų pagalbos, bet kada bus galima kreiptis į visus teismus.

Su TM specialistais sutarėme, kad dirbsime vadovaudamiesi teise, o ne atsižvelgdami ar tenkindami politikų (kad ir kokio rango jie būtų) pageidavimus ir norus. G. Švedo pra-

šiaur rengiamus TM teisės aktų projektus, vertinamas ir teikiamas išvadas apie Vyriausybės sprendimus, kitų ministerijų parengtus teisės aktų projektus argumentuoti vien teisiniais motyvais. Pabrėžtina, kad visada buvo matomos TM dokumentus rengusių specialistų pavardės, daugelį dokumentų, atsižvelgiant į jų adresatą ir jo vietą (lygmenį) valdžios hierarchijoje, pasirašydavo ir departamentų direktoriai, ir ministro pavaduotojas. Patikinau juos, – jei rengiant teisės aktų projektus, teisinės ekspertizės, išvadas ir pan. bus vadovaujamasi tik įstatymais, visada pats prisiimsiu galimas neigiamas pasekmes, t. y. galimą aukščiausių vadovų, kitų politikų nepritarimą ar nepasitenkinimą TM siūlomais įvairių problemų sprendimo būdais ir variantais. Abu su G. Švedu buvome nepartiniai, todėl jautėmės nepriklausomi, mūsų pečių neslėgė „partinė kontrolė“.

Teisingumo ministro pavaduotojas G. Švedas ir kiti jaunieji TM specialistai dirbo be priekaištų, o jų profesionalumas, drąsios, kartais kategoriškos, bet gerai pagrįstos teisinės išvados, pavyzdžiui, apie kitų ministerijų specialistų paruoštus teisės aktų projektus, neretai glumino kolegas ministrus ar net patį Premjerą. Kai kurie ministrai net prašydavo manęs apraminti „savo jaunimą“, esą jų ministerijos „tikrai nešoks pagal TM muziką“. Bet jaunųjų TM specialistų darbo rezultatai tikrai buvo puikūs. Manau, kad geriausiai tą TM laikotarpį apibūdina tuo metu kartu dirbusios dabartinės Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo pirmininkės Danguolės Bublienės mintys ir prisiminimai: „Mus vienijo svarbi bendrystė – buvome jauni, ambicingi ir darboholikai. Tai buvo geriausi sprendimų paieškų, kūrybiškiausi metai, kai per trumpą laiką turėjome ir išmokti, ir sukurti. TM teko iššūkis kurti kokybiškai naują teisinę (teisės ir institucinę) sistemą. Tai buvo naujas Lietuvos teisės tradicijos raidos žingsnis. Nauji kodeksai, daugybė kitų naujų teisės aktų, tarptautinių konvencijų ratifikavimas, dvišalių teisinės pagalbos sutarčių rengimas, nacionalinės teisės derinimas su Europos Sąjungos teise ir dar daug kitų darbų, kuriuos reikėjo ne tik įžvelgti, pradėti, užtikrinti jų tęstinumą prognozuojant rezultatą. Kitos išeities nebuvo, tik pasitikėti savo jėgomis ir įrodyti, kad mumis tikėta ne veltui.“ Daug kam atrodė, kad solidūs darbai, pasak Danguolės Bublienės, sietini su solidžiais vykdytojais. Vakarų valstybių teisingumo ministerijų atstovai paprastai ir būdavo pagyvenę, didžiulę patirtį, taip pat ir iš teisėjų profesinės veiklos, igiję teisininkai. Taigi ministro pavaduotojo Gintaro Švedo ir kitų naujųjų TM darbuotojų (tarp jų – kelių Teisės fakulteto ketvirtakursių) amžius daug kam, ypač užsieniečiams, kėlė nuostabą.

Žinoma, buvo ir kai kurių ne visai sklandžių atvejų, kai Premjeras ar Respublikos Prezidentas, matyt, iki galo nesupratę TM parengtų išvadų, projektų, galbūt ir dėl netikslaus mūsų išvadų interpretavimo jau pačių vadovų aplinkoje, klausė manęs, ar kai kurie TM specialistai, o gal ir vadovai, neatstovauja opozicijai? Buvo siūloma net pagalvoti apie kai kurių atleidimą iš darbo. Patikindavau, kad TM dirba vadovaudamasi tik teise ir valstybės interesais, o ne derindamasi prie kokių nors politinių pozicijų ar ambicijų. Dabar išties gera prisiminti, kad man dirbant ministru nė vienas TM darbuotojas nebuvo atleistas dėl

kurių nors politikų užgaidų ar noro parodyti valdžią. Beje, jau antraisiais mūsų su G. Švedu darbo ministerijoje metais kai kurie kolegos ministrai (anksčiau net pikta kritikavę) vis dažniau ėmė prašyti tų pačių TM specialistų teisinės pagalbos, konsultacijų. Buvo net siūlymų kai kuriems pereiti dirbti kitose ministerijose, bet iš tiesų vyko priešingas procesas: į darbą TM buvo priimta ne vienas teisininkas (-ė) iš kitų ministerijų, pavyzdžiui, Žemės ūkio. O įpusėjus mūsų kadencijai iš esmės visų svarbiausių, sudėtingiausių Vyriausybėje svarstomų teisės aktų projektų atitiktis Konstitucijai, kitiems įstatymams buvo tikrinama pas mus, TM, tik po to tie teisės aktai buvo teikiami svarstyti Vyriausybėje. Neretai TM specialistų išvados netgi nulemdavo teisės aktų projektų ateitį.

Darbo dieną dažniausiai pradėdavome anksti, apie 7 valandą ryto. Neretai prie mūsų su G. Švedu prisijungdavo ir TM departamentų, skyrių vadovai. Aptardavome būsimus dienos darbus, ieškodavome išečių iš netikėtai kilusių situacijų, numatydavome galimas naujas problemas, kliūtis ir kt. Tartis ir aptarti buvo ką. 1993 m. viduryje buvo pradėtas rengti Teisinės sistemos reformos metmenų (toliau – Metmenys) projektas. Metmenų projekto nuostatos, skirtos teismų reformai, buvo rengiamos tuomečių TM Teismų departamento (direktorius Antanas Ablingis) ir Teisės instituto (direktorius Antanas Dapšys) specialistų, kurie lygiagrečiai rengė ir naujojo Teismų įstatymo projektą. Todėl Metmenų projekte, vėliau – ir Seimo nutarimu patvirtintuose Metmenyse atsispindėjo pagrindinės būsimąjo Teismų įstatymo idėjos ir nuostatos, be kita ko, įtvirtinusios labai plačius TM ir teisingumo ministro įgaliojimus dėl teismų reformos ir atnaujintos teismų sistemos. Suprantama, šis darbas irgi neapsiėjo be G. Švedo, vadovavusio projektus rengusiems specialistams ir iš esmės nuolat dalyvavusio šiame teisėkūros procese, pastangų. Beje, jis buvo reiklus vadovas. Pasitaikydavo, kad kai kurie lėtesni TM specialistai, įpratę neskubėti, ilgiau ruošti darbui ar atidėlioti paskirtas užduotis, skųsdavosi man dėl to, kad „pavaduotojas Švedas labai jau griežtas“. Kai kada pažadėdavau nuskriaustiesiems išsiaiškinti, bet nė karto nesakiau, kad pavaduotojas neteisyb. Juokaudamas G. Švedui patariau ir toliau būti reikliam, griežtam, tada ministrui nereikės atlikti nelengvo auklėjamojo darbo ir jis bus labiau „mylimas“. Tokie reti padėjavimai netrūkus baigėsi, nes visiems pasidarė aišku, kad kitaip jau nebus. Be to, G. Švedo reikalavimai buvo pagrįsti, teisingi, o svarbiausia jis pats savo pavyzdžiu įtikinamai rodė, kaip turi būti dirbama, – neprikišamai, tiesiog vykdydamas savaime suprantamą pareigą, matyt, neįsivaizduodamas, kaip gali būti kitaip. Vėliau ne vienas ir gerokai vyresnis ministerijos kolega pripažino išmokęs iš G. Švedo konstruktyviai dirbti: pirmiausia gerai įsigilinti į užduoties esmę ir reikšmę, tada sąžiningai, kruopščiai, nuosekliai ir laiku atlikti kiekvieną to darbo etapą.

Stebino (tiesą sakant, iki šiol stebina) G. Švedo gebėjimas derinti skirtingas veiklas ir kiekvieną pradėtą darbą atlikti labai kokybiškai ir, svarbiausia, nevėluojant. Darbų ministerijoje buvo tiek, jog dažnai norėdavosi bent dvigubai ilgesnės paros, nes su G. Švedu dar ir dėstėme Teisės fakultete, Gintaras tęsė doktorantūros studijas, rengė mokslų daktaro

disertaciją tema „Laisvės atėmimo bausmė ir jos vykdymo teorinės problemos“. Disertaciją G. Švedas parašė dar nesibaigus doktorantūrai ir 1993 m. pabaigoje sėkmingai apgynė. Man labai pasisekė būti G. Švedo disertacinio tyrimo moksliniu vadovu, nes toks doktorantas buvo retokai doktorantūros studijose pasitaikanti dovana moksliniam vadovui, – iš esmės teko tik rūpintis, kad jaunajam mokslininkui nebūtų trukdoma dirbti, ir žiūrėti, kad disertacijos svarstymo, vėliau – gynimo procesas vyktų laiku ir atitiktų Disertacijų gynimo nuostatus. Po sėkmingo disertacijos gynimo autoritetingoje mokslinėje taryboje, posėdžiavusioje ministerijos kolegijos posėdžių salėje, sveikinau ką tik pripažintą jaunąjį mokslininką ir juokavau, kad labai savimi didžiuojuosi, nes puikiai atlikau vadovo funkciją: netrukdyti savo doktorantui.

Dirbdamas su G. Švedu ministerijoje įsitikinau savo pavaduotoją turint dar vieną talentą. Pasirodo, Gintaras – puikus krepšininkas: techniškai, neretai tiesiog virtuoziškai valdo kamuolį, džiugina taikliais metimais, racionaliai vadovauja komandos žaidimui. Matydamas jį žaidžiantį krepšinio aikštelėje ne kartą pagalvodavau, kuris G. Švedo talentas didesnis – krepšininko ar teisininko. Vykstant ministerijų krepšinio komandų turnyrui, jis (neperlenkiant) buvo geriausias ne tik TM krepšininkų komandoje, bet ir apskritai tarp visų turnyro dalyvių. TM komanda 1994 m. užtikrintai laimėjo pirmąją vietą ir pelnė turnyro taurę. G. Švedo indėlis buvo akivaizdus. Ši svaiginanti pergalė tapo visos mūsų ministerijos švente, – ypač džiugino tai, kad mūsų komanda, visų (tik ne TM sirgalių) nuostabai, įtikinamai įveikė net Vidaus reikalų ministerijos komandą, kurios branduolį sudarė stiprūs Vadovybės apsaugos departamento vyrai. Žinoma, puikiai žaidė ne tik Gintaras, bet ir visa mūsų komanda. Kiekvienas atliko sportinių žygdarbių, tarkim, A. Abramavičius sėkmingai gynė krepšį nuo 2,02 metro ūgio, arti pusantrų šimto sveriančio Respublikos Prezidento asmens sargybinio Virgilijaus Aleknos, tuo metu dirbusio Vadovybės apsaugos departamente. Kai kitą dieną po pergalės Vyriausybės posėdyje pasveikinau vidaus reikalų ministrą su antra vieta ministerijų krepšinio turnyre, ne tik jis, bet ir visa Vyriausybė gerokai nustebo, nes VRM komanda buvo laikoma neįveikiama. Visa mūsų ministerija didžiavosi savo krepšinio komanda, nekantriai laukdavome, kada vėl pamatysime ją krepšinio aikštelėje, o jai žaidžiant niekada netrūkdavo sirgalių – TM darbuotojai į varžybas eidavo ir su vaikais. Su Finansų ir ūkio departamento direktore Gertrūda Tumeliene nutarėme, kad tokiai puikiai komandai reikia ir šaunios sportinės aprangos.

Čia tiktų paminėti kai kuriuos faktus apie Gintarą ir krepšinį – jo nuolatinį hobbį, nes tai gana reikšmingas gyvenimo fragmentas. Pasirodo, G. Švedas, Vilniaus miesto 15-osios vidurinės mokyklos moksleivis, jau nuo 1974 m. lankė Vilniaus miesto olimpinio rezervų vaikų ir jaunių krepšinio sporto mokyklą. Turėjo I krepšinio atskyrį, pagal tuomečius sportininkų pasiekimų vertinimo kriterijus buvo arti sporto meistro vardo, įgijo sportininko-instruktoriaus pažymėjimą, krepšinio teisėjo kategoriją, buvo Vilniaus miesto

krepsinio teisėjų kolegijos narys, tačiau, pasak mokyklos direktoriaus ir Gintaro klasės vadovės, „buvo tvirtai apsisprendęs studijuoti teisę VVU“. Pažymėtina ir puiki, beje, ilgiau nei keturiasdešimt metų išlaikyta sportinė forma. Prof. Tomas Davulis, 2012–2022 m. buvęs VU TF dekanu, nedvejodamas teigia, kad G. Švedas „buvo vienas geriausių visų laikų fakulteto krepšininkų. Gintaro laikais Teisės fakulteto krepšinio komanda pirmą kartą iškovojo VU Rektoriatų taurę. Tai pavyko padaryti tik kartą – 2015 m. Iki šiol universiteto krepšinio veteranai prisimena Gintaro gebėjimą vadovauti komandai aikštelėje, jo „driblingą“ ir „dėjimą“ viena ranka iš dvižingsnio. Dėl šių pasiekimų Gintaras turėtų būti dėkingas savo tėvams ir genams“.

Tęsiant pasakojimą apie laikus, kai Seimas patikėjo TM galimybėmis vykdyti ne tik teismų, bet ir visos teisinės sistemos reformą Lietuvoje, reikia pasakyti, kad tuo metu TM dirbo apie 60 specialistų, vienas ministro pavaduotojas (viceministras). Palyginkime: šiuo metu TM dirba kone triskart daugiau darbuotojų, 3 viceministrai ir ministerijos kancleris, o dar Nacionalinė teismų administracija, kurioje pusantro karto daugiau darbuotojų, negu buvo ministerijoje pradėtų ir vykdomų reformų metu. Taigi dabar teismų sistemą aptarnauja ar kitaip su jos valdymu yra susiję bene keturiskart daugiau atitinkamų darbuotojų nei tuo metu, kai buvo kuriama nauja (ne reformuojama, optimizuojama, tiksliau pasakius, – ne nuolat ardoma) konstitucinė teismų sistema. Šie skaičiai iškalbingai rodo, koks sudėtingas, didelis darbas, koks krūvis 1993–1995 m. teko Teisingumo ministerijos specialistams, tuo metu privalėjusiems vykdyti neatidėliotinas konstitucines reformas. Suprasdami, kad teismų reformos sėkmė daugiausia priklauso ir nuo TM dirbančių teisės profesionalų bei kitų specialistų darbo kokybės, ieškojome būdų, kaip jiems užtikrinti teisingą atlygį už profesionalų darbą ir išsaugoti juos TM. Beje, tada buvo dirbama neskaičiuojant darbo valandų, neretai – ir savaitgalių (aukomis savęs nelaikėme). Apie šį laikotarpį D. Bublienė prisimena, kad „gyvenimas ministerijoje virė, darbai ėjo konvejeriu“. Niekas neskaičiavo darbe praleistų valandų. Tai buvo „mūsų ministerija“, mūsų patirtis ir mūsų gyvenimas. Oficialių darbo valandų sąvoka buvo praradusi formaliąją prasmę, niekas jų nepaisė. Svarbiausia buvo pareiga gerai atlikti užduotis, rasti tinkamiausius sprendimus.

Dar didesni darbai laukė ateityje, įsibėgėjant teismų ir kitoms reformoms, už kurių sėkmę buvo atsakinga TM. Ne kartą su pavaduotoju G. Švedu, Finansų ir ūkio departamento direktore Gertrūda Tumeliene, Personalo skyriaus viršininke Danute Gasiūniene, Teismų departamento (iki 1993 m. – skyriaus) vadovais direktoriumi Antanu Ablyingiu, pavaduotoja Violeta Ražinskaite, Teisės departamento direktoriumi Zigmū Umantu ir Viešosios teisės bei Privatinės teisės skyrių viršininkais Algirdu Cicėnu ir Jadvyga Aleksaite, kitais specialistais tarėmės, kaip geriau organizuoti TM darbą, kartu ieškojome būdų protingiau, efektyviau panaudoti TM skirtus finansus. Variantai buvo du. Pirmasis: ministerijoje buvo daug laisvų etatų, galėjome priimti naujų darbuotojų

(norinčių dirbti TM netrūko), juos mokyti ir po kiek laiko iš esmės sumažinti TM specialistų darbo krūvį. Kitas variantas: iš sutaupyto lėšų skirti padorius priedus prie jau dirbančių specialistų atlyginimo. TM darbuotojams pritarus, pasirinkome antrą variantą. Ir toliau buvo nuoširdžiai dirbama, rezultatai buvo puikūs, todėl nevertėjo stebėtis, jei kai kurių specialistų atlyginimai buvo didesni už ministro. Vadovavausi nuostata, kad be aukštos kvalifikacijos profesionalų darbo nei ministras, nei visa ministerija nenuveiks nieko reikšmingo.

Buvo ir, šių dienų vertinimu, naivių sprendimų kuo taupiau naudoti ministerijos lėšas. Abu su pavaduotoju Gintaru nebuvo įpratę prie prabangos, mūsų poreikiai nebuvo, kaip sakoma, išvešę, todėl nutarėme, kad mums abiem (reikalui esant, ir kitiems ministerijos darbuotojams) pakaks vieno tarnybinio automobilio – „Volgos“. Matyt, toks kuklumas atrodė keistas, nes po kiek laiko kolegos ministrai paprašė „baigti spektaklį“ ir nedaryti jiems problemų, mat tuo metu į Vyriausybės garažą jau buvo atriedėję naujų „Audi“, „BMW“ ir kt. markių automobilių, o jei vieni ministrai važinės jais, kai kitiems gerai ir „Volga“, žurnalistai, vėliau ir visuomenė, galbūt įtars kai kurias ministerijas neva išlaidaujant. Ką gi, jei jau taip, – TM „finansų ministrė“ G. Tumelienė iš Krašto apsaugos ministerijos perpirko pavažinėtą „Volkswagen Passat“. Džiaugiamės puikiu automobiliu (šių laikų viskuo persisotinusi visuomenė gal nebesupranta to nepakartojamo prabangos jausmo, kai sėdi į apynauję vakarietišką mašiną). Taupėme ir neišlaidaudami komandiruotėms. Mūsų ministerijos darbuotojų komandiruotės kainuodavo gerokai mažiau negu daugelio kitų ministerijų.

Tokiame TM kasdienybės kontekste mažiau nei per metus pavyko parengti ir pateikti Seimui priimti visą teismų sistemos reformai būtinų teisės aktų paketą. Ne paslaptis, kad tokią šio proceso sėkmę daugiausia lėmė ypatingas tuometio Seimo pirmininko, signataro Česlovo Juršėno, kurį vertai galima vadinti parlamentarizmo didmeistriu, vaidmuo. Jis daug prisidėjo prie to, kad tuo metu Seime visiems įstatymams, susijusiems su teismų reforma, kaip ir buvo žadėta Valstybės vadovų, degė „žalia šviesa“. Todėl TM ministras, pavaduotojas G. Švedas, kai kada ir ministro patarėjas A. Abramavičius po kelis kartus per savaitę eidavome į Seimą pristatyti ar paaiškinti jau svarstomus TM specialistų paruoštus teismų reformai būtinų teisės aktų projektus. Kartais Seimo pirmininkas visai netikėtai pranešdavo, kad atsirado galimybė anksčiau, negu buvo numatyta Seimo darbotvarkėje, pateikti šiuos projektus Seimui ar dalyvauti juos svarstant. Ne visada tokiais atvejais turėjau galimybę pats tuoj pat vykti į Seimą, tada paprastai pavaduodavo G. Švedas. Iš savo patirties dirbdamas AT, vėliau ir Seime, žinojau, kad visada būna Seimo narių, kurie būtinai klausinės pranešėjo neretai net apie mažai su svarstomu projektu susijusius dalykus. Būdavo tokių klausimų, į kuriuos, kaip sakoma, ir dešimt protingų neatsakytų. Kai kada dėl to galėjo susiklostyti nepalanki situacija, pavyzdžiui, ministerijai aktualaus projekto svarstymas nukeliamas vėlesniam laikui. Kaip tik tokios prabangos (laiko) neturėjome,

todėl tokiais atvejais (tiesa, nedažnai) tekdavo pasinaudojant darbo AT patirtimi pagudrauti: gavęs neaiškų ar nesuprantamą klausimą būtinai pabrėždavau, kad jis labai protingas, įdomus ir, jei matydavau, kad didžioji dalis Seimo narių ne itin domisi posėdžių salėje nagrinėjama tema, atsakydamas kalbėdavau apie tai, ką tikrai žinau, bet nebūtinai tiksliai apie tai, ko būdavau klausiamas. Be to, žinojau, kad pagal tuometį Seimo Statutą tam pačiam Seimo nariui nebus leidžiama antrą kartą teikti klausimo dėl to paties dalyko. Po posėdžio dažniausiai klausiusiam Seimo nariui mandagiai paaiškindavau, kad man pritrūko kompetencijos teisingai suprasti jo klausimą, ir draugiškai atsisveikindavom. Suprantama, su savo patirtimi, kaip gana sudėtingais, ne visada prognozuojamais darbo Seime atvejais naudotis „ypatingąja gelbėjimosi priemone“, buvau supažindinęs ir jaunuosius kolegas, bet G. Švedas šia metodika, ko gero, nėra pasinaudojęs. Jis visada dirbo ne tik itin greitai, bet ir labai kokybiškai, sąžiningai, todėl puikiai išmanė Seime pristatomus dalykus.

1996 m. pradžioje buvo aišku, kad Ministro Pirmininko Adolfo Šleževičiaus vadovaujama 6-oji Vyriausybė greitai baigs savo darbą, o naująją, jau 7-ąją, nepriklausomos Lietuvos Vyriausybę formuos Mindaugas Stankevičius. Respublikos Prezidentas siūlė man ir toliau dirbti teisingumo ministru. Tokį kvietimą išgirdau ir iš būsimąjo Ministro Pirmininko. Paaiškinau, kad esu nusprendęs atsisveikinti su politiko darbu ir siekti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigų. Vietoj savęs ministro pareigoms siūliau G. Švedą, kaip tinkamiausią kandidatą. Respublikos Prezidentas ir būsimas Premjeras neabejojo šios kandidatūros tinkamumu, bet įtikinti paties G. Švedo man nepavyko. Tada M. Stankevičius, neprieštaraujant Respublikos Prezidentui, vis tiek įtraukė mane į naujosios Vyriausybės sudėtį, sakydamas, kad jei nepavyks tapti Konstitucinio Teismo teisėju, tai bent neliksiu be darbo. Seimas 1996 m. kovo 14 d. nutarimu kone vienbalsiai paskyrė mane, signatarą Egidijų Jarašiūną ir TF docentą Augustiną Normantą Konstitucinio Teismo teisėjais. 1996 m. kovo 17 d., padėkojęs būsimam Premjerui už jo geranorišką ir originalų sprendimą apdairiai mane įtraukti į būsimos Vyriausybės sudėtį, atsistatydinau prieš pat Vyriausybės programos patvirtinimą. 7-oji Vyriausybė pradėjo darbą 1996 m. kovo 19 d., teisingumo ministras buvo paskirtas 1996 m. balandžio 23 d., o iki tol G. Švedas buvo faktinis 7-osios Vyriausybės teisingumo ministras.

Esu įsitikinęs, kad G. Švedas dėl savo asmeninių nuostatų laikė (ir laiko) prasmingesniu darbą vadinamojoje antroje pozicijoje, kurioje yra visos galimybės panaudoti profesines žinias ir tobulėti specialybės srityje. Aukščiausieji institucijų vadovai daugiausia darbo laiko praleidžia įvairiuose susitikimuose, pasitarimuose, posėdžiuose ir pan., dėl kurių būtinumo dažnai kyla pagrįstų abejonių. Gintaras tvirtai laikėsi savo pozicijoje ir vėliau, nors, kaip teigia TF dekanas doc. Haroldas Šinkūnas (2005–2006 m. Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus patarėjas teisės klausimais, Teisės departamento vadovas), buvo gavęs pasiūlymų tapti ne tik teisingumo, bet ir vidaus reikalų ministru, generaliniu prokuroru ir kt.

Apibendrinamas darbo kartu su G. Švedu laikotarpį galiu pasakyti, kad nė karto juo nenusivyliau. Neteko nerimauti dėl jam pavestų darbų atlikimo. Visada žinojau – jei Gintaras kuruoja ar pats asmeniškai ėmėsi kokios nors ministerijai paskirtos užduoties (pavyzdžiui, greitai parengti teisės akto projektą ar įvertinti kitų parengtą, atstovauti ministerijai Seime ar Vyriausybėje, surengti ir (ar) dalyvauti spaudos konferencijoje), viskas bus atlikta kokybiškai, profesionaliai, laiku, ministerijai bus tinkamai atstovaujama, stiprės pasitikėjimas ministerija ir jos autoritetas. Iš tiesų pasitikėjimas TM augo ir netrukus Vyriausybė atsisakydavo priimti svarbiausius teisės aktus, jei dėl jų projektų nebuvo pateikta TM išvadų. Dažnai tas išvadas pasirašydavo būtent G. Švedas. Mūsų bendro darbo TM metu G. Švedas buvo iš esmės visų svarbiausių TM sprendimų, projektų, išvadų ir pan. bendraautoris. Per visą tą itin prieštarinę, sudėtingą laikotarpį, kai neretai negalėjai net nuspėti darbo rezultatų ar numatyti įvykių, G. Švedo autoritetas tik stiprėjo, todėl jam neteko patirti to, ko neišvengia dažnas politikas, – raginimų pasitraukti, išeiti, „atšalti“ ir pan. G. Švedo situacija buvo visai kita: kai sumanė atsisveikinti su politika, buvo atkakliai prašomas likti ir tęsti darbą valstybės tarnyboje.

Galbūt skaitytojui kils klausimas, ar verta taip išsamiai dėstyti mintis ne tik apie jubiliatą G. Švedą, bet ir apie kai kuriuos pirmųjų Nepriklausomybės metų įvykius, 1994–1995 m. vykusią konstitucinę teismų reformą? Atsakydamas abejojantiems galėčiau pasakyti, kad pirmieji valstybės tarnybos metai mums visiems suteikė unikalios patirties: buvome ne tik besiformuojančios jaunos valstybės, jos teisinės sistemos ir valstybės tarnybos gimimo, stiprinimo Lietuvoje stebėtojai, bet ir patys turėjome galimybių aktyviai, kai kurie – ir labai sėkmingai, dalyvauti šiuose procesuose. Manau, kad G. Švedas šias galimybes išnaudojo sėkmingai: per trumpą laiką jam teko pažinti valstybės tarnybos, politikos teatro sceną ir užkulius. Manau, platesnis tų laikų ir aplinkybių aprašymas bent iš dalies padės suvokti, kokios sąlygos, aplinka ir įvykiai brandino ir formavo G. Švedo – teisininko ir politiko – asmenybę, kokie veiksniai darė jam esminę įtaką.

Reikšmingų ir spalvingų Gintaro Švedo asmenybės bruožų aprašą papildė kitų, vėliau su juo dirbusių, teisingumo ministrų prisiminimai apie bendrą darbą, asmeninį bendravimą. Nedaug yra (gal ir apskritai daugiau nėra) savo profesijos atstovų (specialistų), kurie būtų taip sėkmingai dirbę net septynių ministrų pavaduotojais (viceministrais ar ministerijos sekretoriais).

Nuo 1996 m. balandžio G. Švedas toliau dirbo Teisingumo ministerijoje, o jai paeiliui vadovavo Albertas Valys (1996 m. balandis–gruodis), Vytautas Pakalniškis (1996 m. gruodis – 1999 m. gegužė), Gintaras Balčiūnas (1999 m. birželis – 2000 m. spalio), Gintautas Bartkus (2000 m. lapkritis – 2001 m. birželis), Vytautas Markevičius (2001 m. liepa – 2004 m. gruodis) ir Gintautas Bužinskas (2004 m. gruodis – 2006 m. birželis).

Albertas Valys teigia su Gintaru Švedu susipažinęs Aukščiausiojoje Taryboje: „Gintaras buvo vienas iš tų žmonių, kurie nesižvalgė nei į kairę, nei į dešinę, o dirbo Lietuvai.“

Kalbėdamas apie savo darbo TM pradžią A. Valys „su dideliu dėkingumu prisimena Gintarą, kuris dėjo daug pastangų, kad kuo greičiau susigaudyčiau naujose teisingumo ministro pareigose. O Gintaras jau turėjo, nors ir neilgą, šio darbo patirtį, nes kai buvusi teisingumo ministrą Joną Prapiestį paskyrė Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėju, pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją teisingumo ministrą turėjo pavaduoti kitas ministras, bet iki naujo ministro paskyrimo Teisingumo ministerijai vadovavo Gintaras ir neabejotinai buvo jos faktinis ministras. Šiandien malonu prisiminti, kad su Gintaru buvo lengva dirbti, mes visada rasdavome bendrą kalbą pačiais įvairiausiais klausimais. Kartais ilgai ginčydavomės, bet priimdamas sprendimą dažnai atsižvelgdavau į jo nuomonę“.

„Kolegą Gintarą Švedą priskiriu prie nepamirštamųjų savo gyvenimo bendrakeleivių, nors bendro darbo laikas buvo visiškai trumpas“, – tvirtina prof. Vytautas Pakalniškis. Buvęs teisingumo ministras mena, kad jam, antrą kartą tapusiam ministru, „jokių dvejonių dėl Gintaro Švedo tolesnio darbo TM komandoje nebuvo. Apsidžiaugiau, kai jis į mano klausimą apie tolesnius jo planus tvirtu balsu atsakė – „dirbsime kartu“. Nesidomėjau jo politinėmis pažiūromis, bet žinojau, kad jis yra sąžiningas ir darbui atsidavęs žmogus“. Prof. V. Pakalniškis minėjo, kad „Gintaras Švedas kuravo svarbiausius to meto Teisingumo ministerijos kasdieninės veiklos ir strateginių reformų darbus. Jo ir jo vadovaujamų darbuotojų buvo padaryta daug, o ko nepadarėme tada, Gintaras Švedas tęsė pradėtus darbus su kitais ministrais“. Buvęs teisingumo ministras teigia „įsitikinęs, kad G. Švedo indėlis į Teisingumo ministerijos pasiekimus per beveik du darbo ministerijoje dešimtmečius yra labai reikšmingas“.

Vėliau teisingumo ministru dirbęs Gintaras Balčiūnas pasakoja, kad 1997 m. paskirtas TM viceministru „G. Švedas kuravo baudžiamąją politiką ir su tuo susijusias institucijas, o aš atitinkamai civilinę politiką bei atitinkamas institucijas, taip pat buvome atsakingi už naujųjų Baudžiamojo ir Civilinio kodeksų parengimo užbaigimą, derinimą ir priėmimą, tai vėliau ir įgyvendinome“. Buvęs teisingumo ministras prisimena, kad G. Švedas visada tvirtai gynė savo nuomonę diskusijose su Aukščiausiojo Teismo teisėjais, teisės mokslininkais, ekspertais, dalyvavusiais rengiant Baudžiamojo kodekso ir kitų įstatymų projektus. G. Balčiūnas nurodo, kad jam atėjus dirbti ministru TM buvo puiki dabar jau žymių teisininkų komanda: Vytautas Mizaras, patarėjas civilinės teisės klausimais; Vytautas Nekrošius, patarėjas civilinio proceso klausimais; Gintaras Goda, patarėjas baudžiamojo proceso klausimais, taip pat viceministrė Rasa Budbergytė, Teismų departamento direktorius Algimantas Valantinas, Užsienio ryšių departamento direktorius Darius Žilys ir daug kitų. G. Balčiūnas teigia, kad „G. Švedas buvo vienas iš tų viceministrų, kurie TM dirbo ilgą laiką, nepaisant Seimo, Vyriausybės politinės daugumos pasikeitimų. Taigi jis – iš esmės apolitiškas profesionalas, turėjęs gerai pasirengusią pavaldžių specialistų komandą, o tai lėmė gerus darbo rezultatus, sėkmingą užduočių

įgyvendinimą. Dėl to visi su G. Švedu dirbę teisingumo ministrai buvo patenkinti jo darbu“.

G. Balčiūną ministro poste pakeitęs Gintautas Bartkus pasakoja: „Kai teko garbė dirbti teisingumo ministru, visada jausdavau autoritetinę, bet kartu ir ramybę laiduojantį Gintaro buvimą. Dešimtys susitikimų, šimtai protokolų, tūkstančiai įvairiausių reikalų užgriūdavo ne visada pasirengusią ministeriją, ministrą ir jo komandą. Tačiau, nors ir labai stengiuosi, neprisimenu atvejo, kad Gintaras būtų kažko nepadaręs, nespėjęs, suklydęs ar kitaip neatlikęs savo pareigų.“ G. Bartkus mano, kad „nepaprastai aštraus intelekto, geležinės valios, nepajudinamo teisingumo jausmo ir besąlygiškos meilės tiesai negalima atskleisti tiesiogiai, – Gintaras Švedas, kaip ir Sokratas, aiškiai suprato, kad meilė tiesai ir teisingumui turi rasti savaime. Tai ne nurodymas iš viršaus, bet įsipareigojimas, kuris tyliai ir ramiai auga asmens viduje“.

Buvęs teisingumo ministras Vytautas Markevičius pasakoja, kad jo pažintis su G. Švedu prasidėjo gerokai anksčiau negu 2001 m. liepą jam atėjus į TM: „Jau 1991–1993 m., vadovaudamas Vyriausybės Teisėsaugos skyriui ir bendradarbiaudamas su TM, neretai susitikdavau su į Vyriausybę spręsti įvairių klausimų deleguojamu G. Švedu. Tuometiniu mano supratimu, šis TM atstovas buvo dar labai jaunas, bet kartu ir labai, gal net per daug, savimi pasitikintis. Tačiau greit įsitikinau jo didele kompetencija ir protu. Niekada nesigailėjau, kad pradėjęs dirbti TM ministru komandoje palikau ir asmeninio pasitikėjimo statusą turintį viceministrą G. Švedą. Ilgainiui dirbdamas šalia jo supratau, kad tai yra žmogus, gebantis remdamasis įgytomis žiniomis, patirtimi bei supratimu spręsti ir priimti teisingus sprendimus įvairiose situacijose, galintis išmintingai įvertinti padėtį ir adekvačiai pasielgti. Tas gebėjimas atsirado ne iš karto. Reikėjo mokytis, nugyventi, nudirbti ilgą laikotarpį, įskaitant ir bendrą darbą su daugeliu ministrų. 2006 m., kai G. Švedas atsistatydino iš viceministro pareigų, TM išplatino iškalbingą pranešimą, kuriame, be kita ko, paminėta didžiulė viceministro kompetencija, kuriai nebus lengva rasti tinkamą paminą“.

2004 m. gruodį buvo suformuota 13-oji koalicinė politinių partijų Vyriausybė. Pagal koalicijos sutartį, Darbo partijai atiteko ir TM ministro portfelis. Teisingumo ministru tapo Gintautas Bužinskas. Pagal minėtąją partijų koalicijos sutartį, TM viceministro postas priklausė Valstiečių ir Naujosios demokratijos partijų sąjungai, kuriai vadovavo Kazimira Danutė Prunskienė. G. Bužinskas pasakoja, kad prasidėjo nesėkminga naujo teisingumo viceministro paieška. Lietuvos teisininkų bendruomenė puikiai pažinojo viceministrą G. Švedą ir nesiveržė konkuruoti. Pasak tuomečio teisingumo ministro G. Bužinsko, minėta aplinkybė ir tai, kad „ministerijos neatliktų darbų portfelis pūtėsi, vertė ieškoti būdų, kaip išsaugoti G. Švedą ministerijoje. Pasiūlius G. Švedui viceministro pareigas ir jam sutikus, buvo pasirašytas atitinkamas įsakymas“. Buvęs ministras prisimena, kad po tokio savo sprendimo greitai sulaukė kvietimo „ant kilimo“ pas Darbo partijos vadovą Viktorą Us-

paskich, kuris nerinkdamas žodžių apkaltino jį koalicijos griovimu ir nurodė įsakymą dėl G. Švedo paskyrimo viceministru atšaukti, bet jau kitą dieną pats paskambino ir pasiūlė jam ir G. Švedui susitikti su žemės ūkio ministre K. D. Prunskiene. Pokalbis su Prunskiene buvo konstruktyvus ir palankus. Atvirai prieštaraujančių G. Švedo kandidatūrai į TM viceministro postą nebeliko. Tai dar kartą įrodė, kokią didelį autoritetą visuomenėje turėjo (ir turi) G. Švedo asmenybė. Buvęs ministras teigia norįs, kad toks jo poelgis nebūtų vertinamas vien tik kolegiškumo ir draugiškumo požiūriu. Žinoma, ir tai buvo be galo svarbu, nes jis turėjo tvirtą nuomonę apie G. Švedo profesionalumą ir patirtį. G. Švedo paskyrimas viceministru užtikrino pradėtų TM darbų tęstinumą ir tolesnį visuomenės pasitikėjimą ministerijos kuruojamos srities tinkamumu.

G. Bužinskas teigia, kad bendro darbo su G. Švedu metai ministerijoje pralėkė kaip viena akimirka. G. Švedo apsisprendimas atsistatydinti iš viceministro pareigų jam buvo netikėtas. Žinodamas G. Švedo būdą suprato, kad toks sprendimas nėra spontaniškas, nes objektyvių priežasčių atsistatydinti nebuvo, todėl nė nebandė jo perkalbėti. G. Švedui įteiktas Teisingumo ministerijos atminimo medalis, G. Bužinsko nuomone, buvo tik simbolinis ilgametės veiklos įvertinimas. Beje, teisingumo viceministro postas, išėjus G. Švedui, taip ir liko neužimtas iki ministro karjeros pabaigos. Iškelta darbo kartelė, pasak G. Bužinsko, pasirodė esanti per aukšta visiems pretendavusiems į šias pareigas.

Tai tik dalis septynių 1992 m. lapkričio – 2006 m. liepos laikotarpiu dirbusių atkurtos nepriklausomos Lietuvos teisingumo ministrų minčių apie TM ministro pavaduotoją, ministerijos sekretorių, viceministrą G. Švedą, kurio veiklai įvertinti, ko gero, geriausiai tinka šie D. Bublienės (taip pat dirbusios prie visų septynių teisingumo ministrų) žodžiai: „Gintaras Švedas – tarsi visos Teisingumo ministerijos profesionalumo, jos darbų perimamumo, nuoseklumo ir tęstinumo simbolis. Per vienuolika mano darbo ministerijoje metų ministro portfelis buvo patikėtas ne vienam, bet šalia ministro visada buvo Gintaras Švedas. Antrasis pagal pareigas, puikiai žinomas ir teisininkų (akademikų ir praktikų) bendruomenėje, ir valstybės viešajame sektoriuje asmuo. Atrodė, neįmanoma įsivaizduoti Teisingumo ministerijos be Gintaro.“

G. Švedo darbo Teisingumo ministerijoje apžvalga iš esmės būtų nepilna, jei nepaminėčiau ir tokių valstybinės reikšmės darbų, kuriuos atlikti Vyriausybė jam, neretai pirmajam iš Lietuvos teisininkų, buvo patikėjusi: nuo 1995 m. rugsėjo 25 d. iki 2003 m. sausio 1 d. G. Švedas buvo pirmasis Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovas Europos Žmogaus teisių komisijoje ir Europos Žmogaus Teisių Teisme (einant Teisingumo ministerijos sekretoriaus pareigas), nuo 2002 m. gegužės 24 d. – Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovas Europos Žmogaus Teisių Teisme (einant teisingumo viceministro pareigas). Dirbančiam Teisingumo ministerijoje G. Švedui buvo patikėti ir kiti reikšmingi darbai. Antai Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. spalio 25 d. nutarimu Teisingumo ministerijos sekretorius G. Švedas buvo paskirtas Privatizavimo komisijos nariu.

Paminėtini ir Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko potvarkiai bei atskiri teisingumo ministro įsakymai, kuriais G. Švedui patikimos atsakingos pareigos: Ministro Pirmininko 1995 m. sausio 27 d. potvarkiu Nr. 45 teisingumo ministerijos sekretorius G. Švedas paskiriamas Darbo grupės klausimams, susijusiems su neteisėtu būdu įgytų pinigų išplovimo prevencija, nagrinėti vadovu; 1999 m. gegužės 13 d. potvarkiu Nr. 107 teisingumo viceministras G. Švedas paskiriamas Darbo grupės bausmių vykdymo sistemos perdavimo iš Vidaus reikalų ministerijos Teisingumo ministerijos kompetencijai klausimams koordinuoti pirmininku; 1999 m. balandžio 13 d. potvarkiu Nr. 90 – Darbo grupės kovos su korupcija naujos programos parengimui koordinuoti nariu; 1999 m. gruodžio 15 d. potvarkiu Nr. 562 – Darbo grupės klausimams, susijusiems su teritorinės jūros ir išimtinės ekonominės zonos kontrole, apsauga ir gynyba, nagrinėti vadovu; 2003 m. liepos 18 d. potvarkiu Nr. 164 – tarpžinybinės komisijos Nacionalinei nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programai įgyvendinti pirmininko pavaduotoju; 2003 m. lapkričio 13 d. potvarkiu Nr. 254 G. Švedas paskiriamas vyriausybės delegacijos, siunčiamos dalyvauti 2003 m. lapkričio 17–19 d. Ženevoje (Šveicarija) svarstant Jungtinių Tautų komiteto prieš kankinimus sesijoje Lietuvos Respublikos įžanginį pranešimą dėl Jungtinių Tautų konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą, vadovu; 2004 m. rugpjūčio 19 d. potvarkiu Nr. 201 – vyriausybės delegacijos į 2004 m. rugsėjo 6–10 d. Hagoje (Nyderlandai) Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statuto šalių asamblėjos trečiąją sesiją vadovu; 2005 m. liepos 28 potvarkiu Nr. 196 – atstovu į Baltijos valstybių vyriausybių atstovų Specialiąją grupę organizuoto nusikalstamumo Baltijos jūros regione klausimais; 2005 m. spalio 3 d. potvarkiu Nr. 235 G. Švedas įtrauktas į tarpžinybinę Lietuvos pasirengimo pirmininkauti Europos Sąjungoje darbo grupę ir kt.

Teisingumo ministro 2004 m. rugsėjo 10 d. įsakymu teisingumo viceministras G. Švedas įgaliotas pasirašyti Europos arešto orderius; 2007 m. liepos 9 d. įsakymu paskiriamas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso priežiūros komiteto nariu; 2018 m. kovo 2 d. įsakymu prof. G. Švedas paskiriamas į Advokatų egzaminų komisiją ir kt. Tokia įvairiapusė, itin plačios teisininko kompetencijos ir administracinių gebėjimų reikalaujanti veikla 1998 m. buvo deramai įvertinta, – Ministras Pirmininkas apdovanojo G. Švedą vardiniu ginklu.

G. Švedas buvo ir labai svarbių Lietuvos Respublikos Prezidento dekretais sudarytų darbo grupių vadovų pavaduotoju: darbo grupėje, sudarytoje siekiant pasirašyti Europos Tarybos Žmogaus laisvių ir teisių apsaugos konvencijos ratifikavimui (1994 m. vasario 11 d. dekretas Nr. 233); darbo grupėje, sudarytoje siekiant pasirengti Jungtinių Tautų konvencijos dėl vaiko teisių ratifikavimui (1995 m. gegužės 25 d. dekretas Nr. 650) ir kt. Respublikos Prezidento dekretais teisingumo viceministrui G. Švedui buvo suteikti įgaliojimai derėtis ir parafuoti Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos sutartį dėl

teisinės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose bylose (1999 m. rugpjūčio 20 d. dekretas Nr. 558); derėtis ir parafuoti Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos ekstradicijos sutartį (2000 m. gegužės 23 d. dekretas Nr. 880); derėtis ir parafuoti Lietuvos Respublikos ir Azerbaidžano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, dėl asmenų, kuriems paskirtas laisvės atėmimas, perdavimo bausmei atlikti (2001 m. gegužės 24 d. dekretas Nr. 1338); derėtis, parafuoti ir pasirašyti Protokolą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės sutarties dėl savitarpio teisinės pagalbos baudžiamosiose bylose; Protokolą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės ekstradicijos sutarties (2005 m. kovo 29 d. dekretas Nr. 245) ir kt. G. Švedas Prezidento dekretais buvo įtraukiamas į darbo grupes, rengusias įvairių įstatymų (pilietybės, policijos) pakeitimų ir papildymų projektus. Reikalingos G. Švedo žinios ir patirtis buvo ir darbo grupei, rengusiai Vidaus reikalų ministerijos sistemos reformos metmenis ir įgyvendinimo tvarką (1996 m. gegužės 2 d. dekretas Nr. 930). Dar keliolika Respublikos Prezidento dekretų, priimtų iki G. Švedo darbo TM pabaigos, buvo įtvirtinti pavedimai G. Švedui pateikti Lietuvos Respublikos Seimui Respublikos Prezidento dekretus ratifikuoti tarpvalstybinius Lietuvos susitarimus, tarptautines konvencijas, konvencijų protokolus ir kt.

Reikšmingas G. Švedo tiesioginis dalyvavimas nacionalinėje teisėkūroje. Tai patvirtina, be minėtojo G. Švedo dalyvavimo rengiant BK, BPK ir BVK projektus, faktas, kad G. Švedas vadovavo Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 30 d. nutarimu sudarytai Koordinacinei komisijai Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Baudžiamojo proceso ir Bausmių vykdymo kodeksų įgyvendinimo įstatymo ir priemonių, skirtų sklandžiam teisėsaugos institucijų ir teismų perėjimui prie naujų reikalavimų, plano projektams parengti (toliau – Komisija). Šiame Vyriausybės nutarime buvo nustatyta, kad Komisija turi parengti ir ne vėliau kaip per 30 dienų nuo Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso priėmimo nustatytąja tvarka pateikti Vyriausybei įstatymo ir priemonių plano projektus. Ypatingą šio Vyriausybės nutarimo svarbą ir pavedimo Komisijai sudėtingumą rodo ir tai, kad Vyriausybė tuo pačiu nutarimu suteikė Komisijai teisę, esant reikalui, sudaryti darbo grupes nurodytų įstatymo ir plano projektams parengti, tam tikslui pasitelkti ekspertų, o Teisingumo ministerija buvo įpareigota Komisijos teikimu sudaryti nurodytų įstatymo ir priemonių plano projektų rengimo sutartis ir finansuoti šį darbą ministerijos lėšomis. Komisija Vyriausybės pavedimą įvykdė, Seimas 2002 m. spalio 29 d. priėmė Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968, Baudžiamojo proceso kodekso, patvirtinto 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX-785, ir Bausmių vykdymo kodekso, patvirtinto 2002 m. birželio 27 d. įstatymu Nr. IX-994, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymą. Šis 48 straipsnių įstatymas, apimantis atitinkamas baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso teisės ir bausmių vykdymo teisės nuostatas, nustatė baudžiamo-

sios justicijos kodifikuotųjų teisės aktų taikymo teisinį reguliavimą, galima vaizdžiai pasakyti – suteikė kodeksams rankas, kojas ir išleido į gyvenimą.

Itin vertinga ir G. Švedo veikla po BK, BPK ir BVK įsigaliojimo (kai kuriais atvejais ir po patvirtinimo, dar iki įsigaliojimo) dalyvaujant kodeksų tobulinimo procese, rengiant BK, BPK ir BVK pakeitimų ir papildymų projektus. Kone visi BK, neretai ir BPK, BVK, papildymo ir pakeitimo projektai, net parengti nedalyvaujant G. Švedui, vėlesnėse teisėkūros proceso stadijose buvo jo vertinami, teisėkūros subjektams teikiamos profesionalios išvados. Be to, G. Švedas yra nuolatinis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso priežiūros komiteto, sudaryto Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007 m. liepos 9 d. įsakymu, narys.

Už savo prasmingą, visapusišką ir daugiaplanę valstybinę veiklą G. Švedas Lietuvos Respublikos Prezidento 2004 m. vasario 6 d. dekretu apdovanotas ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio kryžiumi. Tai reikšmingas Gintaro Švedo nuveiktų darbų Lietuvos valstybei įvertinimas, kartu ir jo aukščiausio profesionalumo pripažinimas valstybės lygmeniu. Žinoma, ne vienintelis: 2014 m. prof. G. Švedui įteiktas Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos diplomą „Geriausias 2014 m. teisininkas“, Kalėjų departamento (nuo 2023 m. – Kalėjų tarnyba) prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pasižymėjimo ženklai „Už pasiaukojamą tarnybą“ (2006 m.), „Už nuopelnus“ (2015 m.). Visa tai – išskirtinio prof. G. Švedo indėlio dedant penitencinės teisės pamatus, tobulinant bausmių vykdymo sistemą, užtikrinant jos darbuotojams galimybes kelti kvalifikaciją, pripažinimas.

2. PEDAGOGAS, VADOVAS

Nuo 1989 m. rugsėjo 1 d. iki 1993 m. gruodžio 31 d. – Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės katedros asistentas; 1994 m. sausio 1 d. – 1997 m. rugsėjo 30 d. Baudžiamosios teisės katedros vyresnysis asistentas; 1997 m. spalio 1 d. – 2009 m. rugpjūčio 31 d. Baudžiamosios teisės katedros docentas; 2009 m. rugsėjo 1 d. – 2009 m. lapkričio 30 d. Baudžiamosios justicijos katedros docentas.

2009 m. Lodzės universiteto (Lenkija) Teisės ir administravimo fakultete G. Švedui suteiktas habilituoto daktaro laipsnis. Nuo 2009 m. gruodžio 1 d. G. Švedas – VU TF Baudžiamosios justicijos katedros profesorius, 2023 m. rugsėjo 2 d. – 2024 m. sausio 31 d. Filosofijos fakulteto Psichologijos instituto profesorius.

2006 m. rugsėjo 1 d. – 2023 m. rugsėjo 2 d. Baudžiamosios justicijos katedros vedėjas; nuo 2007 m. rugsėjo 1 d. – Teisės fakulteto prodekanas.

Pedagoginė prof. G. Švedo veikla ne mažiau įspūdinga, kaip ir jo darbas valstybės tarnyboje. Tai patvirtina profesorius Teisės fakultete dėstomieji dalykai: Baudžiamoji

teisė. Bendroji dalis, I–II ir II–II dalys; Tarptautinės baudžiamosios teisės problemos; Tarptautinė ir Europos Sąjungos baudžiamoji teisė; Tarptautinė ir Europos Sąjungos baudžiamoji teisė (materialioji) (rusų k.); Bausmių skyrimo problemos; Bausmių vykdymo teisė; Baudžiamosios atsakomybės realizavimo problemos; Tarptautinė teisinė pagalba baudžiamosiose bylose; Baudžiamosios politikos pagrindai; Baudžiamoji politika.

Prof. G. Švedo Filosofijos fakultete dėstomieji dalykai: Įvadas į baudžiamąją politiką; Baudžiamoji teisė ir procesas; Bausmių skyrimo problemos; Baudžiamosios justicijos problemos. Be to, prof. G. Švedas Filologijos fakultete dėsto Baudžiamosios ir baudžiamojo proceso teisės kalbos dalyką.

Vienas iš svarbiausių kriterijų vertinant dėstytojų darbo kokybę yra studentų, teisininkų praktikų atsiliepimai apie paskaitas, vedamus seminarus. Prof. G. Švedo paskaitos nuolat sulaukia puikių, argumentuotų absoliučios daugumos vertinimo apklausose dalyvaujančių asmenų atsiliepimų. Tai labai svarbus ir objektyvus dėstytojo darbo kokybės rodiklis. Jau minėta, kad profesorius reiklus ne tik sau pačiam, bet ir kitiems. Jis tikrai nėra iš tų, deja, pasitaikančių dėstytojų, kurie siekdami lengvo populiarumo tarp studentų apipila juos aukštais balais arba, iš esmės vengdami papildomo egzaminų perlaikymo darbo, stengiasi nerašyti neigiamų pažymių. Vadinas, gerai apie prof. G. Švedą kaip dėstytoją, pedagogą, asmenybę atsiliepia net tie studentai, kurių žinios profesoriaus buvo įvertintos neaukštu arba ir neigiamu balu. Beje, prof. G. Švedo reiklumas ir kartu objektyvumas – stabilus ir nuoseklus jo asmenybės bruožas. Antai Teisėjų mokyimo centro, įsteigto 2007 m. pradžioje, įkūrėja ir ilgametė vadovė (buvusi Molėtų r. apylinkės teismo pirmininkė) Janina Kirvelienė nurodo, kad prof. G. Švedo paskaitas nuo pačių pirmųjų teisėjų mokymų klausytojai vertina kaip labai naudingas ir reikalingas praktiniame darbe, visada pabrėžia aukštą profesoriaus kompetenciją, nuoseklų, puikų pasirengimą paskaitoms, įdomų gausios informacijos dėstymą. J. Kirvelienė teigia, kad „sudarant šalies teisėjų mokymų planus, visada buvo pageidaujama kuo daugiau Profesoriaus paskaitų. Tai suprantama, nes jis vienas pirmųjų šalyje pradėjo dėstyti įdomias temas: Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės taikymo Lietuvoje problemos; Teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose pagal tarptautines sutartis ir Europos Sąjungos teisės aktus klausimai; Europos Sąjungos sprendimų baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo ir vykdymo klausimai (aspektai) ir kt.“

Prof. G. Švedo paskaitų profesinė auditorija labai plati – iš esmės visos Lietuvos teisininkai, kurių veikla neatskiriama nuo baudžiamosios justicijos. Jis kasmet teisėjams, prokurorams, advokatams ir jų padėjėjams, Kalėjų tarnybos ir jai pavaldžių institucijų, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos, Muitinės departamento ir jam pavaldžių muitinių pareigūnams skaito po kelis (2–6) paskaitų ciklus (4–8 val. trukmės). Temos, be kita ko, apima įvairias aktualiausias nacionalinės, Europos Sąjungos, tarptautinės baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso, bausmių vykdymo teisės institutų, tarptautinio

teisminio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose, Europos arešto orderio taikymo problemas. Be to, profesorius yra parengęs paskaitų Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos bylose prieš Lietuvą baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso teisės ir bausmių vykdymo teisės klausimais ciklus. Taigi dėstomų (dėstyto) dalykų sąrašas – fundamentalūs nacionalinės baudžiamosios, baudžiamojo proceso, bausmių vykdymo teisės, taip pat tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės, susijusios su baudžiamąja justicija, temos. Prof. G. Švedo parengtų teisininkams profesionalams skirtų paskaitų ciklą visuma neabejotinai leidžia teigti, kad profesorius tarp kitų baudžiamosios teisės, bausmių vykdymo teisės žinovų yra išskirtinis mokslininkas ir lektorius. Negalima pamiršti, kad visą šį švietimo darbą prof. G. Švedas atlieka greta Vilniaus universiteto profesoriaus pareigų. Akivaizdu, kad tokios apimties veikla reikalauja nepaprastų intelektualinių pastangų ir neeilinės fizinės sveikatos. Tik tas, kas yra parengęs ir skaitęs bent vieną profesinę paskaitą atitinkamos srities (ypač – aukščiausiųjų instancijų) specialistams praktikams, gali deramai suvokti, kad toks lektoriaus darbas yra susijęs ir su didžiule, dažnai alinančia psichologine įtampa.

Minėtą pedagoginę ir profesinę prof. G. Švedo veiklą papildė jo parengti vadovėliai, mokomosios knygos aukštosioms mokykloms, mokymo metodinės priemonės ir kita studijų literatūra. Kai kurie iš šių paties prof. G. Švedo parengtų minėtojo pobūdžio leidinių, pavyzdžiui, mokymo priemonė „Bausmių vykdymo teisė. Bendroji dalis“, sulaukė ne vienos laidos. Prof. G. Švedas yra dar 10 leidinių – vadovėlių, mokymo priemonių, mokomosios medžiagos, praktikumų ir pan. – bendraautoris, dalyvavęs visų nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu Vilniaus universiteto sudarytų Baudžiamosios teisės Bendrosios ir Specialiosios dalies vadovėlių leidyboje, abiejų vadovėlio „Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis“ knygų (1-osios 2019 m. ir 2-osios 2020 m.) vyriausiasis mokslinis redaktorius, taip pat yra redagavęs ar recenzavęs daugybę studijoms ar mokslų darbams skirtų leidinių.

Teisės studijoms svarbūs ir profesoriaus parengti, sudaryti mokslo darbų, teisės aktų, teismų praktikos leidiniai. Iš beveik 10 tokių leidinių kai kurie, pavyzdžiui, „Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas ir jį įgyvendinantys teisės aktai“, sulaukė net trijų (2005, 2007, 2012 m.) leidimų. Profesorius daug dėmesio skiria jauniems mokslininkams. Nuo 1998 m. sėkmingai vadovauja doktorantams, iš kurių ne vienas apgynė socialinių mokslų (teisės krypties) daktaro disertacijas. Taip pat prof. G. Švedas dalyvauja Disertacijų gynimo tarybose: buvo dešimčių jų pirmininkas, oponentas, o dabar, pasikeitus Disertacijų gynimo tarybos veiklos nuostatams, – tarybos narys. Dalyvauja ir organizuojant tarptautinius doktorantų seminarus, pavyzdžiui, 2019 m. kartu su Europos baudžiamosios teisės akademiniu tinklu (*European Criminal Law Academic Network*, ECLAN) ir Liuksemburgo universitetu, tais pačiais metais – su Krokuvos (Lenkija) Andrzejus Fryczio Modrzewskio akademija, 2022 m. – vėl su ECLAN. Šiuo

metu profesorius vadovauja Teisės fakulteto Doktorantūros komitetui, koordinuojančiam doktorantūros studijas fakultete.

Taigi mūsų šalies baudžiamoji justicija ir jos raida, visa valstybės teisinė sistema yra neatsiejamai susijusi su prof. G. Švedo vardu – tiek dėl įspūdingo Vilniaus universitete išugdytų teisininkų skaičiaus, tiek dėl labai reikšmingo dalyvavimo baudžiamosios justicijos kodifikuotosios teisės kūrimo ir vystymo procese nuo pat nepriklausomos Lietuvos atkūrimo.

Pokalbis apie prof. G. Švedą būtų neišsamus be TF dekanų, kurių faktiškasis pavaduotojas (prodekanas) jis buvo ir yra, prisiminimų apie bendrą darbą fakultete. Akademikas prof. Vytautas Nekrošius pasakoja, kad jam būnant dekanu (2002 m. birželio 1 d. – 2012 m. rugsėjo 1 d.) prof. G. Švedas „ištrūko iš Teisingumo ministerijos koridorių“ (2006 m. gegužę). Tuo metu buvo galimybių turėti kelias darbo vietas, todėl atrodė aktualu kiek galima daugiau mokslininkų įveiklinti vien fakultete, kad jie „nebėgiotų“. Nors prof. G. Švedas gaudavo pačių įvairiausių pasiūlymų, pavyko jį įkalbėti dirbti tik fakultete. Po kelių mėnesių atsilaisvino prodekano vieta ir, pasak prof. V. Nekrošiaus, geresnės kandidatūros net negalėjo įsivaizduoti: „<...> būtinai norėjau dekanate žmogaus, kuris savo „žemiškais“ argumentais oponuotų mano fantazijoms ir, turėdamas didelę biurokratinio darbo patirtį, nuimtų nuo manęs šią našą santykiuose su centriniais rūmais. Per jau ilgus bendro darbo metus niekada neturėjau nei mažiausio pagrindo suabejoti profesoriaus patikimumu, žmogiškumu ir atsidavimu fakulteto reikalams“.

Prof. Tomas Davulis, TF dekanas 2012 m. rugsėjo 1 d. – 2022 m. rugsėjo 1 d., kalbėdamas apie prof. G. Švedą tvirtina: „Drįstu teigti, kad turime vienodas vertybes ir panašiai žvelgiame į pasaulį, suprantame vienas kitą pakankamai gerai ir be žodžių, mokame kartu ir pajuokauti, ir imtis sudėtingų uždavinių. Aš džiaugiausi, kai tuometinis dekanas prof. V. Nekrošius pakvietė prof. G. Švedą jungtis prie fakulteto dekanato komandos, kuriai ir aš tuo metu priklausiau. Jau tuo metu prof. G. Švedas buvo žinomas kaip tikras teisės profesionalas – ilgametis teisei sistemai svarbiausios Teisingumo ministerijos viceministras. Taigi žmogus, ne tik geriausiai žinantis, kaip *de facto* veikia teisė ir galintis tuo pasidalinti su studentais, bet ir užsitarnavęs teisės teoretikų ir teisės praktikų pagarbą. Tais audringais permainingais ir fakulteto stiprinimo laikais dirbome ranka rankon, kad studijos plėstųsi, fakulteto mokslo kokybė ir įvertinimas gerėtų. Teisinės literatūros leidyba ir doktorantūros reikalai Gintarui buvo itin arti širdies, – jis faktiškai labai ilgą laiką nuo tada iki dabar rūpinosi, kad žurnalas „VU mokslo darbai: Teisė“ išliktų kokybiškas, kad atliktų savo šviečiamąją misiją ir reprezentuotų fakultetą. Mane žavėjo tai, kaip Gintaras dirbo su rankraščiais, – nesvarbu, ar tai būtų jo paties darbai (kuriuos jis išties gausiai leido), ar kitų dėstytojų, ar doktorantų, kiekvienas laiku gaudavo kritiškų, bet kvalifikuotų ir geranoriškų pastabų. Gintaras būdavo reiklus ir tekstams, ir terminams, lygiai su tokiu pat reiklumu reikalaudavo iš savęs paties ir perteikdamas žinias

studentams, ir teikdamas pastabas rankraščiams, administruodamas studijų ir mokslo procesus.“

Dabartinis TF dekanas Haroldas Šinkūnas (nuo 2023 m. rugsėjo 1 d.) nurodo: „Nuo 2006 m. Gintaras susitelkė vien tik darbui Teisės fakultete. Ilgam tapome prodekanų tandemu – po Vytauto Nekrošiaus dekanavimo pabaigos su Gintaru ir toliau ėjome prodekanų pareigas, naujuoju dekanu 2012 m. tapus Tomui Davuliui. 2022 m., kai buvau išrinktas dekanu, labai džiaugiausi gavęs jo sutikimą ir toliau dirbti kartu. Per tuos drauge dirbtus metus patirta visko buvo labai daug, bet kai kurie dalykai tapo tik dar labiau akivaizdūs, – kalbu apie Gintaro vertybines pozicijas, jo profesionalumą, teisingumą. Į Gintarą ir šiandien, kaip mūsų pažinties pradžioje, žiūriu kaip į savo Mokytoją.“ Be kitų pastebėjimų, dekanas H. Šinkūnas vardija prof. G. Švedui būdingas savybes, nurodydamas tik pagrindines ir, pasak jo, nerikiuodamas kokia nors ypatinga tvarka, nevertindamas kaip labiau ar mažiau ryškių: profesionalumas, padorumas, reiklumas, darbštumas, griežtumas, rūpestingumas, azartiškumas, patikimumas.

3. MOKSLININKAS

Prof. G. Švedo mokslinių interesų ir darbų pagrindinės sritys: tarptautinė, Europos Sąjungos ir nacionalinė baudžiamoji teisė, baudžiamoji politika, bausmių skyrimas ir bausmių vykdymo teisė, tarptautinis teisinis bendradarbiavimas baudžiamosios teisės klausimais. Nuo 2015 m. Gintaras Švedas – vyriausiasis įvairių nacionalinių ir tarptautinių projektų mokslo darbuotojas.

Platus profesoriaus mokslinis akiratis, jo kompetencija nesutelpa nacionalinio mokslo ribose. Profesoriaus parašytų monografijų, monografijų dalių, mokslinių teisės aktų komentarų, mokslinių straipsnių, straipsnių recenzuojamuose konferencijų darbo leidiniuose, profesiniuose leidiniuose, vadovėlių, mokomųjų knygų aukštosioms mokykloms, mokymo metodikos priemonių ir kitos studijų literatūros leidinių, jo sudarytų mokslo, teismų praktikos rinkinių ir kitų mokslinių publikacijų lietuvių, anglų, lenkų, vokiečių, ukrainiečių, rusų kalbomis skaičius artėja prie pusantro šimto.

Nemažai prof. G. Švedo publikacijų išleista prestižinėse pasaulio teisės leidyklose: Prague: Leges (2023), The Amsterdam: Wolters Kluwer (2022), London: Routledge Taylor&Francis (2022), Cham: Springer (2021), Springer Nature Switzerland AG (2021), Wolters Kluwer Italia (2020), Hague: T.M.C. ASSER PRESS (2019), Baden-Baden: Nomos (2013), Oxford: Hart Publishing Ltd (2013) ir kt. Dalis profesoriaus darbų paskelbta ir aukšto lygmens tarptautiniuose mokslo žurnaluose. Laikotarpiu nuo 2005 m. prof. G. Švedas skaitė per 30 pranešimų nacionalinėse ir tarptautinėse mokslo konferencijose, neretai ir užsienyje: Varšuvoje, Charkove (2019), Londone (2018), Liubline

(2011), Briuselyje (2007), Lodzėje (2005). Jis pats dalyvavo organizuojant ir rengiant nacionalines ir tarptautines konferencijas.

Pažymėtina prof. G. Švedo veikla mokslinių projektų srityje. 2015–2017 m. ir 2019–2022 m. jis buvo Lietuvos mokslo tarybos finansuojamų projektų „Baudžiamojo kodekso Bendrosios dalies vientisumo ir naujovių (su)derinimo iššūkiai“ ir „Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai“ vadovas ir ekspertas. Vykdamas šiuos projektus atliktas visapusiškas Baudžiamojo kodekso ir jo taikymo praktikos tyrimas, kurio rezultatai paskelbti dviejose atitinkamų pavadinimų monografijose, kurių vyriausioju moksliniu redaktoriumi buvo prof. G. Švedas. Šiose monografijose mokslškai pagrįsti sisteminio šalies Baudžiamojo kodekso modernizavimo siūlymai. Kartu tai yra patikima informacija valstybės valdžios institucijoms, formuojančioms ir tobulinančioms šalies baudžiamąją politiką, baudžiamąją teisėkūrą. Šių tyrimų moksliskumo lygmenį, praktinę reikšmę įrodo ir tai, kad projekto „Baudžiamojo kodekso Bendrosios dalies vientisumo ir naujovių (su)derinimo iššūkiai“ rezultatais pagrįstą prof. G. Švedo parengtą to paties pavadinimo monografiją Vilniaus universiteto Rektorius 2018 m. apdovanojo kaip geriausią mokslo taikomąjį darbą.

Neabejotinai reikšmingas nacionalinei baudžiamajai justicijai ir nuo 2021 m. prof. G. Švedo vykdomas projektas „Įkalinimo alternatyvos postsovietinėse valstybėse“. Profesoriaus yra šio projekto, finansuojamo Lietuvos mokslo tarybos iš paramos bendriems Lietuvos ir Lenkijos projektams (Daina-2) biudžeto, nacionalinis vadovas ir vykdytojas. Nuo 2006 m. prof. Gintaras Švedas yra nacionalinis Europos baudžiamosios teisės akademinio tinklo (ECLAN) kontaktinis asmuo, nuo 2018 m. – ECLAN valdybos narys.

Kaip tarptautiniu mastu žinomas teisės mokslininkas, prof. G. Švedas teikia konsultacijas kai kurių užsienio valstybių įstatymų leidėjams ir teisinių sistemų kūrėjams ar reformų vykdytojams, įvairioms tarptautinėms vyriausybinėms ir nevyriausybinėms organizacijoms. Pavyzdžiui, nuo 2019 m. jis yra Ukrainos Prezidento sudarytos Teisinės reformos darbo grupės narys, užsienio ekspertas; nuo 2023 m. – naujojo Ukrainos baudžiamojo kodekso projekto (vadovas akad. Yurii Baulin) ekspertas; 2012 m. projekto „Pagalba Moldovos Vyriausybei reformuojant Vidaus reikalų ministeriją ir Policiją, korupcijos prevencijos ir asmens duomenų apsaugos sritis“ (*Aid for the Moldovan Government in Reforming the Interior Ministry and the Police, Corruption Prevention and Protection of Personal Data*) ekspertas; 2019–2022 m. nacionalinis ekspertas „Hercule“ projekte „Vertikalusis ir horizontalusis bendradarbiavimas kovojant su organizuoju sukčiavimu Europos Sąjungoje“ (*Vertical and horizontal cooperation in combatting organized fraud in the EU*), finansuotame Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF). Prof. G. Švedas kaip ekspertas yra dalyvavęs arba šiuo metu dalyvauja per dvidešimtyje įvairių tarptautinių projektų.

Ir mūsų šalyje vertinama ir reikalinga ekspertinė prof. G. Švedo veikla. 2019 m. jis dalyvavo Vilniaus universiteto Teisės fakulteto kartu su Nacionaline teismų administ-

racija vykdytame projekte „Teismų procesinių sprendimų kokybės standartų taikymo praktika“; 2014–2017 m. Notarų rūmų užsakymu atliko tris mokslinius tyrimus notarų nesąžiningos konkurencijos, Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo taikymo Lietuvos Respublikos notarų veikloje, notarų administracinės ir baudžiamosios atsakomybės temomis; kaip minėta, yra Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso priežiūros komiteto narys ir kt.

Svarbi sritis (kartu tikras aukštos teisininko kvalifikacijos pripažinimo sertifikatas) yra prof. G. Švedo veikla mokslo žurnalų redakcinėse kolegijose. Jis yra periodinio žurnalo „Vilniaus universiteto mokslo darbai. Teisė“ vyriausiasis redaktorius; teisės žurnalų „Justitia“, „Teisės apžvalga“ redakcinių kolegijų narys; plačiai užsienyje žinomų periodinių leidinių „Naujasis Europos baudžiamosios teisės žurnalas“ (*New Journal of European Criminal Law*), „Ius Novum“ redakcinių kolegijų narys, ne kartą recenzavo žurnalui „New Journal of European Criminal Law“ pateiktus mokslinių straipsnių rankraščius. Be to, prof. G. Švedą į savo mokslo žurnalų redakcines kolegijas yra pakvietę Lenkijos, Slovakijos mokslininkai.

Taigi leiskite prieiti prie šio straipsnio išvados: prof. habil. dr. G. Švedo pedagoginė, mokslinė veikla, jo reikšmingas indėlis į šalies baudžiamosios justicijos ir teisinės sistemos kūrimą nuo pat šio proceso pradžios neabejotinai leidžia jį laikyti vienu iš iškiliausių Nepriklausomos Lietuvos teisininkų, o jo kompetencija ir branda visiškai atitinka Lietuvos Respublikos mokslo akademijos tikrojo nario – akademiko statusą. To ir linkiu Jubiliejaus proga.

Jonas Prapiestis

<https://orcid.org/0000-000105933-8135>

Lietuvos Respublikos Nepriklausomybės akto signataras

Vilniaus universiteto profesorius emeritas

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Baudžiamosios justicijos katedros vedėjas

Socialinių mokslų (teisė) daktaras

Saulėtekio al. 9, I rūmai, 10222 Vilnius